

ҚАЗАҚ

университеті

№ 10 (1304), 27-қараша, 2001 жыл

Газет 1948
жылдың 20
сәуірінен шыға
бастады

Бүгінгі саңда:

2-бет

Махаббат дастанына - 1500 жыл

4 стр.

БАТЫРБЕК АХМЕТОВИЧ БЕРЕМЖАНОВ - УЧЕНЫЙ, ПЕДАГОГ

6-бет

Ысмағұлбек Гаспринскийге арналған СИМПОЗИУМ

7-бет

Айтыстың ерке Айнуры

Интервью

Ректор Т.А. КОЖАМКУЛОВ:

“КазНУ должен выйти на новые орбиты”

— Наверное, самое важное — изменение статуса вуза. Что за этим стоит?

— Еще в 1998 году на встрече во Дворце студентов Президент страны Н.А. Назарбаев сказал: “Нам нужно четко определиться, какие университеты и институты сохранить, каких и сколько специалистов выпускать на государственные средства”.

Постановлением правительства РК КазГНУ им. аль-Фараби переименован в КазНУ им. аль-Фараби. Указом Президента РК № 648 от 5 июля 2001 года восьми вузам республики придан особый статус — национальных, и первым значится КазНУ им. аль-Фараби. 18 вузов определены как региональные и имеют статус государственных. Предполагается, что национальные вузы будут финансироваться за счет республиканского бюджета, а региональные — за счет республиканского и местного бюджетов на приоритетных началах. Наше государство имеет огромную территорию с небольшой плотностью населения. Региональные вузы должны сыграть роль стабилизирующего фактора.

— Толеген Абдисагиевич, а как обстоит дело с процессом аккредитации?

— К настоящему моменту КазНУ и другие вузы — всего около

Новый век, ритм современной жизни требуют постоянного развития, совершенствования форм работы, новых достижений. Поэтому в нашем университете в последнее время произошло много изменений. О задачах, стоящих перед коллективом, о ситуации в области образования — беседа с ректором КазНУ им. аль-Фараби, профессором, доктором физико-математических наук Т.А. Кожамкуловым.

60 — уже аккредитованы. До этого мы успешно прошли государственную аттестацию, причем, по оценке ведущих ученых и экспертов, состояние обучения и науки в КазНУ им. аль-Фараби соответствует самым высоким требованиям.

Однако Министерством образования и науки было сделано замечание по поводу низкой обеспеченности компьютерами в расчете на 100 студентов. Поэтому мы планируем открыть на всех факультетах компьютерные классы. Нами подготовлены государственные стандарты по большинству специальностей классического университета. Предполагается, что после внесения некоторых изменений и дополнений в Закон “Об образовании” только аккредитованные вузы будут иметь право выдавать дипломы государственного образца.

(Продолжение на 3 стр.)

Наша справка

Т.А. Кожамкулов — выпускник физфака КазГУ, закончил целевую аспирантуру Ленинградского физико-технического института им. А.Ф. Иоффе. Вернулся в КазГУ, прошел путь от ассистента до профессора, был зав. кафедрой, деканом факультета, организовал первый в Казахстане НИИ при вузе. Физик-теоретик, автор более 100 научных работ, 3 монографий по таким разделам теоретической физики, как квантовая хромодинамика, теория ядра и элементарных частиц, теории относительности и гравитации и т.д.

Тәуелсіздікке 10 жыл

“Мемлекеттік тіл - менің тілім”

Намазалы
ОМАШҰЛЫ,
Тіл және
тәрбие
жұмысы
жөніндегі
проректор:

“Тәуелсіздіктің ең үлкен белгісі - мемлекеттік тіл. Сондықтан оған үлкен құрмет көрсетіледі. Тілден үлкен құдірет жоқ. Халқымыз “Өнер алды - қызыл тіл” деп бекер айтпаған. Университетте оқитын, қызмет ететін өзге ұлт өкілдерінің мемлекеттік тілді қалай меңгергендігін көрсететін бүгінгі байқау университетімізде Тәуелсіздіктің 10 жылдығына орай өткізіліп келген әр түрлі іс-шараларды қорытындылаудың басы. Бұл іс-шаралар “Менің Қазақстаным” атты фестивальмен желтоқсанның 18-не дейін жалғаса отырып, үлкен ақындар айтысымен қорытындыланады. Байқаудың басы жаман басталып отырған жоқ. Байқау беташарын жасап отырған дайындық факультетінің студенттері екі ай ішінде мемлекеттік тілді қалай меңгеруге болатынын көрсетіп отыр. “Қанша тіл білсең, сонша рет адамсың” дейтін даналық сөз бекер айтылмаған болар.”

“Мемлекеттік тіл - менің тілім” атты байқауда сөйлеген сөзінен. Ө.А. Жолдасбеков атындағы студенттер сарайы. 21-қараша, 2001 жыл.

“Қазақстан Республикасындағы Тіл туралы” Заңды, Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен бекітілген “Тілдерді қолдану мен дамытудың 2001-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын” жүзеге асыру мақсатында өл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде өткізіліп жатқан іс-шаралар ауқымы өте кең. Соның бірі - қарашаның 21-і күні Ө.А.Жолдасбеков атындағы студенттер сарайында Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 10 жылдығына орай тілдерді дамыту және тәрбие бөлімдерінің ұйымдастыруымен өткізілген “Мемлекеттік тіл - менің тілім” атты жалпыуниверситеттік байқау. Бұл байқаудың өзіндік ерекшелігі - университетіміздің 14 факультетіндегі мемлекеттік тілді жетік меңгерген өзге ұлт өкілдерінің арасында өтуі. Қазақстан Республикасының “Тіл туралы” Заңында: “Қазақ тілі - Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі болып табылады. Қазақстан Республикасы қазақ тілінің мемлекеттік тұрғыдан қорғалуын жүзеге асырады, мемлекеттік органдар мен ұйымдарда, халыққа білім беру, мәдениет, ғылым мекемелерінде, қызмет көрсету, бұқаралық ақпарат және басқа салаларда белсенді түрде қолданылуына қамқорлық жасап отырады” делінген. Демек, мемлекеттік тілді жетік меңгеру - әрбір Қазақстан Республикасы азаматының борышы.

(Жалғасы 3-бетте.)

Знание

Международный Координационный Центр - это связующее звено между зарубежными университетами и студентами Казахстана.

Инвестиции в образование - надежное будущее

Специалисты Международного Координационного Центра предоставляют консультации по образованию за рубежом, подбирают оптимальные программы и оформляют все необходимые визовые документы. МКЦ - первый профессиональный образовательный Центр в Республике, который занимается Академическими программами в Австралии, Англии, США, Ирландии, Шотландии, Франции, Германии. За восемь лет работы более 1000 казахстанских студентов получили образование за рубежом, выехав на учебу через Международный Координационный Центр.

Study Group International (SGI) - мировой лидер в сфере образовательных услуг, основной партнер МКЦ, при этом Центр имеет эксклюзивное право на рынке Казахстана.

МКЦ предлагает университетские подготовительные курсы с гарантированным поступлением в магистратуру и бакалавриат за рубежом.

Непосредственно в МКЦ студент, не выезжая за рубеж, может подготовиться и сдать международные экзамены TOEFL, IELTS, GMAT на высокий балл с преподавателями, имеющими большой опыт работы за рубежом.

Мы ждем Вас, дорогие студенты! Дополнительная информация по телефонам: 62-55-42, 62-91-13.

Адрес: пр.Абая, 12, угол. ул.Байсейитовой, офис 30.

Директор МКЦ
проф. Бекмагамбетова Ш.Х.
(Подробно читайте на 8 стр.)

РЕКТОРАТ

Қарашаның 13-жұлдызында өткен Ректорат мәжілісінде университеттің спорттық емдеу-сауықтыру лагерінің 2001 жылғы қорытындылары туралы лагерь директоры Қ.Мәдиевтің және 1-2 курс студенттерінің оқу, оқу-далалық практикаларының қорытындылары жөнінде проректор Ж.Дәдебаевтың хабарламалары тыңдалды. Оқу-әдістемелік қызметті жетілдіру мәселесі жөнінде әдістемелік бөлімінің бастығы Н.Сайтова хабарлама жасады. Одан кейін университет түлектерін бөлінген орындарға жіберу және жұмысқа орналастыру, сондай-ақ, қаржы-экономикалық бөлімінің несие алу үшін банктермен келісім-шарттарды рәсімдеу-барысы туралы мәселелер талқыланды.

ҒЫЛЫМИ КЕҢЕС

Қазан айының 23-і күні Ғылыми Кеңес мәжілісі болып өтті. Мұнда оқу-әдістемелік басқармасының магистратура бөлімінің бастығы Ә.Ережепов университеттегі магистрлік дайындық мәселелері жөнінде және Аттестациялау комиссиясының төрағасы Г.Ким жалпыуниверситеттік шет тілдері кафедраларын аттестациялау қорытындылары жөнінде баяндамалар жасады. Бұдан кейін Тіл және тәрбие жұмысы жөніндегі проректор Н.Омашұлы мен Аттестация комиссиясының төрағасы Н.Тормановтың өздері басқарып отырған салаларға қатысты қабылданған Ғылыми Кеңестің 24.10.2000 жылғы қаулыларының орындалу барысы жөніндегі хабарламалары тыңдалды. Университет ректоры Т.Ә.Қожамқұлов ҚР БҒМ Жоғары Аттестациялық Комитеттің профессоры және доценті дипломдарын, сондай-ақ әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дің профессоры, доценті, құрметті кафедра меңгерушісі дипломдары мен аттестаттарын оқу орны қызметкерлеріне салтанатты түрде табыс етті.

Конференция

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-де қараша айының 16-17 күндерінде философия және саясаттану факультетінің саясаттану кафедрасының ұйымдастыруымен “Егменді Қазақстан саяси болмыс ретінде” атты халықаралық ғылыми-теориялық конференция болып өтті.

Ұлттық идеяның ықпалы мол

Кафедра аталмыш конференцияны республикалық “Отан” саяси партиясы мен Ресей және Қытай институтымен бірлесіп отырып өткізді. Бас қосуды университеттің Ғылыми жұмыстар жөніндегі проректоры, физика-математика ғылымдарының докторы, профессор А.И.Кулчишин бекетар сөз сөйлеп ашып, бұл шараның негізгі мақсаты Тәуелсіз Қазақстанның он жыл ішіндегі саясат аренасындағы тыңдырған жұмыстарының мөн-маңызын жан-жақты ашып көрсетуге арналғандығын атап өтті. Бұдан кейінгі сөзді ұйымдастыру алқасының басшылары - саясаттану кафедрасының меңгерушісі, саясаттану ғылымдарының докторы, профессор К.Н.Бұрханов, “Отан” саяси партиясының төрағасы орынбасары, тарих ғылымдарының кандидаты К.М.Қазқенов, Ресей және Қытай институтының директоры, саясаттану ғылымдарының кандидаты Т.Т.Исмағамбетов, факультет деканы, саясаттану ғылымдарының кандидаты, доцент

Ш.Әмірбековтер жалғастырып, қоғам өміріне қатысты өзекті мәселелер жөнінде оңгімеледі.

Екі күнге созылған конференцияның пленарлық отырысы екі бағытқа жоспарланып жүргізілді. Олардың бірі - “Ұлттық идеяның Егеменді Қазақстанның тиімді дамуына ықпалы”, екіншісі - “Қазақстан Республикасындағы саяси жүйелердің қалыптасу мәселелері” деген тақырыптарды қамтыды. Сондай-ақ, конференция отырысына қатысқан Мемлекеттік басқару орындарынан, облыс орталықтарынан келген өкілдер Егеменді Қазақстанның бүгінгі ұстанған саясатына байланысты көкейлерінде жүрген өз ойларын ортаға салды. Конференция соңында “Отан” саяси партиясының “Саяси доктриналар және партия бағдарламасының жаңа редакциясы” атты теориялық құжатының тұсаукесер рәсімі болды.

С. ЖАНИҰЛЫ

“Шамшырақ” бірлестігі

Жарылқасын ЖАППАСОВ, тарих факультетінің оқытушысы, бірлестік төрағасы

Ұшқан ұяға құрмет

Университетіміздің тарих факультеті қазіргі уақыт талабынан туындайтын түрлі қоғамдық жұмыстарды оқыту процесімен ұштастыра жүргізуде айтарлықтай жақсы нәтижелерге қол жеткізіп отыр. Осындай ізгілікті істерді атқарып жатқандардың бірі - “Тарих факультетінің түлектері” қоғамдық бірлестігі. Университеттің “Шамшырақ” бірлестігінің құрылтайшыларының бірі ретінде 2001 жылдың сәуір айынан бері тиісті іс-шараларды жүзеге асырып келе жатқан қоғамдық бірлестікті факультеттің кафедра меңгерушісі, белгілі ғалым, профессор Мәмбет Қойгелдиев басқарады. Жарғыға сай банктік есеп шоты бар бұл бірлестіктің негізгі мақсаты факультет түлектерінің басын біріктіре отырып, олардың ғылымға, ғылымды өркендетуге деген ұмтылыс, ізденістеріне материалдық, рухани өрі қаржылық тұрғыдан көмек, қолдау көрсету болып табылады. Соған орай атқарылып жатқан жұмыстардың аясы да кең. “Шамшырақ” бағын көріктендіру ісіне де өз үлесін қосып үлгерді. Жасыл баққа ағаш егу мерекесі - жас жағынан үлкенді-кішілі түлектерді мәңгі жастық алдысында тоғыстырды. Тарих ғылымдарының докторлары, профессорлар Қалқаман Жұмағұлов, Мәмбет Қойгелдиев, Қуаныш Қаражанов, Жәкен Таймағамбетов және осы факультетте жарты ғасырға жуық уақыт ғалымдық, педагогтық еңбек сіңіріп келе жатқан профессор Серік Жақыпбек, сондай-ақ, доцент Аманжол Қалыш, тағы басқалар отырғызған тал шыбықтар көңілді қуанышқа бөлеп, “Шамшырақ” бағына саялап, жарқын болашаққа ұмтылған жас өрімдерді көз алдына елестеткендей. Иә, бүгінгі студент, ертеңгі түлек, келешектегі халық игілігіне қызмет етер ұрпақтар жалғастығы да осылай өрісін ұлғайта түсері хақ.

Қазіргі таңда факультеттегі қоғамдық бірлестік заман талабына сай үздік ғылыми техникамен жарақтанып үлгергенін де мақтаншып тілге тиек етуге болады. Өмірдің сан тарау соқпағына түсіп, шетелдерде жүрген тарих факультетінің төл түлектері таяу уақытта ашылып, іске қосылатын Интернеттегі “Веб сайт” анықтамалығы арқылы хабарласып, біздегі қоғамдық бірлестік мүшелігіне қабылдана алады.

Осы орайда бірлестік факультеттің өр кезеңдегі түлектері туралы анықтамалық жинақ шығаруды да қолға алып отырғанын баяндай кеткен дөзім. Оған қажетті мәліметті, материалдарды да бірлестік мүшелері жинақтап, жүйеге келтіру үстінде.

Тарихшылардың “Тарих факультетінің түлектері” және географтардың “Меридиан” қоғамдық бірлестіктері қосылып “Шамшырақ” бірлестігінің рәміздеріне жариялаған байқау-конкурс да көп ұзамай өз нәтижесін берері сөзсіз. Қайткен күнде де оңды бастаманың озық нәтиже бергеніне не жетсін.

• Байқау

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дің “Шамшырақ” түлектер бірлестігінің өнұраны мен нысандарына байқау жарияланады. Байқау қорытындысы хабарландыру жарық көргеннен бастап екі апта уақыттан соң, яғни 2001 жылдың 9-желтоқсанында белгілі болады.

Байқауға қатысам деген үміткерлердің туындылары осы мерзім аралығында қабылданады.

Байланыс телефондары: 47-14-40 (1286, 1229, 1149)

Меценатство не ушло в прошлое

Любая библиотека ценится за качество своего фонда, которое зависит от регулярного его пополнения. Существенной частью пополнения фонда библиотеки являются дарения частных лиц.

К счастью, не перевелись люди, радеющие за развитие родной библиотеки и достойное ее существование.

Ежегодно до 1500 экземпляров книг поступает в библиотеку в качестве дара. Дарят не только сотрудники университета, но и посторонние лица.

Но остановимся на дарениях наших профессоров, преподавателей и назовем их имена с благодарностью не только от лица читателей, но и сотрудников библиотеки.

Постоянным дарителем является декан факультета международных отношений, в недавнем прошлом проректор, профессор Жатқанбаев Е.Б. В течение 2001 года им подарено 180 книг и журналов на русском, казахском и иностранных языках. Это книги по экономике, журналы на иностранных языках, 2 великолепно оформленных альбома.

Часто дарил книги и проректор по языкам и воспитательной работе, профессор Н.О. Омашев. Это, конечно, книги по журналистике. Тем ценнее его дар, что этот раздел фонда нуждается в пополнении. Первый проректор КазНУ, профессор З.А. Мансуров постоянно передает в фонд иностранной литературы журналы, а также книги по химии.

Заместитель первого проректора, доцент З.Н. Мурзабеков, будучи деканом механико-математического факультета, преподнес библиотеке 30 книг различной тематики и 10 журналов.

Своевременным было преподнесение декана

факультета востоковедения, доцента Н. Алдабек - семь наименований книг по истории Востока явились хорошим подспорьем для изучающих эту область науки.

Но не только руководители университета занимаются меценатством, не остались в стороне и коллективы кафедр, и отдельные лица.

Например, кафедра теории и истории государства и права передала в фонд абонементы юридической литературы 76 экз. книг; кафедра немецкого отделения факультета журналистики подарила книгу “Abai. Buch der Worte”.

Физический факультет принес в дар 4-хтомное собрание сочинений академика К.И. Сагпаева.

Зав. кафедрой корееведения факультета востоковедения Г.Н. Ким является постоянным дарителем книг от Ассоциации корееведов Казахстана.

Более 40 экз. книг по математике и механике поступило в библиотеку из личного архива семьи У.А. Джолдасбекова.

В знак благодарности родной библиотеке, которая сыграла большую роль в получении знаний, дарят книги бывшие выпускники. Например, выпускница факультета востоковедения А. Шамшадинова подарила 5 экз. сборника своих стихов “Жанар”.

Если говорить об отдельных преподавателях, даривших книги, то надо назвать профессоров Л.С. Ахметову, С.К. Сансызбаеву, Н.А. Логинову, Э. Табылдиева,

С. Козыбаева, зав. кафедрой современных восточных языков Д.Н. Нуртазину, канд. экономических наук, доцента Т.А. Абдыкалыкова, начальника отдела международных отношений А. Нурмағамбетова, канд. филологических наук С. Садыкулы, канд. экономических наук Г. Абдрахманову, канд. политических наук А. Курганбаеву и многих других.

Можно долго перечислять имена авторов дарений. И это замечательно, что их много. Надеюсь, меня простят те, чьи фамилии здесь не названы. Мы чтим их и признательны им.

Во все времена меценатство считалось делом благородным и уделом интеллигентных людей.

Я думаю, что никогда не иссякнет родник движений души меценатов, и еще много сотрудников университета пополнят ряды бескорыстных и добрых людей.

Директор Научной библиотеки КазНУ им. аль-Фараби Абулқариева Е.Д.

Махаббат дастанына - 1500 жыл

Филология ғылымдарының докторы, профессор Сұлтанғали Садырбаев кіріспе сөз сөйледі.

Филология ғылымдарының докторы, М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының директоры С.Қасқабасов “Қозы Көрпеш – Баян сұлу” жырының шығу тегі туралы”, филология ғылымдарының докторы Ә.Нарымбетов “Эпос және драма”, филология

22-қараша күні әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің филология факультетінің мәжіліс залында түркі халықтарына кең тараған қазақ халқының төл шығармасы “Қозы Көрпеш – Баян сұлу” жырының жырланғанына 1500 жыл толу құрметіне арналған халықаралық ғылыми-теориялық конференция болып өтті.

ғылымдарының кандидаты Г.Оразова (Қырғызстан) “Қозы Көрпеш – Баян сұлу” жырының қырғызша нұсқалары” деген тақырыпта ғылыми баяндамалар жасады.

Сонымен бірге Қазақстанның көрнекті ғалымдары мен жазушылары “Қозы Көрпеш – Баян сұлу” жыры туралы өз ойларын ортаға салды.

Конференцияның соңында Қазақстан республикасының халық артисі Т.Мейрамов жазушы Ф.Мүсіреповтің “Қозы Көрпеш – Баян сұлу” драмалық шығармасынан үзінді орындады.

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология факультетінің 3-курс студенттері “Қозы Көрпеш – Баян сұлу” жырының шағын көрініс қойды және Абай атындағы Алматы мемлекеттік университетінің студенттері концерт берді.

Ақпаратсыз дүние бос

“Жас Алашпен” жүздесу

Динара АХАНОВА

Қараша айының 15-жұлдызында журналистика факультетінің студенттері “Жас Алаш” газеті редакциясының ұжымымен кездесті. Кездесуді мерзімді баспасөз кафедрасының меңгерушісі, доцент Т.Бекниязов пен доцент К.Қамзин ұйымдастырып, оны факультет деканы, доцент Б.Жақып жүргізіп отырды.

Рухани сырласу барысында “Жас Алаш” газеті бас редакторының орынбасары Қ.Сәрсенбай, “Мыннан бір мезет” қосымшасының редакторы Әділбек Қаба, “Ырғақ” қосымшасының редакторы С.Сыбанбай, “Руханият” қосымшасының редакторы Ж.Әшімжан, “Студент” қосымшасының редакторы Е.Женісұлы, “Үш келіншектің” бірі А.Аханбайқызы мен Г.Шонаева: суретші-бездендіруші Ф.Смағұл, фотограф А.Әбдірайымовтар студенттердің ауызша және жазбаша қойған сұрақтарына жауап беріп, газеттің беталысы және қосымшаларының көтерген мәселелері жайлы өз ой-пікірлерін ортаға салды. Сонымен бірге, Ж.Әшімжан мен Е.Женісұлы өз өлеңдерін оқыды. Студенттер де өнерлерін көрсетіп, кездесудің сөнін аша түсті. Атап айтқанда, Ә.Баянбаева, А.Иманқұлова сынды студенттер өн шырқаса, Ж.Жұмақұлбаева “Жас Алаштың” 80 жылдығына өз өлеңін тарту етті.

Интервью

Ректор Т.А. КОЖАМКУЛОВ:

“КазНУ должен выйти на новые орбиты”

(Продолжение. Начало на 1 стр.)

— А каковы итоги нового учебного набора?

— В этом году по госзаказу — на основе грантов и кредитов — поступили 1625 студентов, что на 300 больше, чем в прошлом. Из 106 обладателей медали “Алтын белгі” почти 50 процентов пришли учиться к нам. Договоры по платной форме обучения заключили 1800 человек, что на 250 больше, чем в предыдущем году. В магистратуру на бюджетной основе принят 1001 человек, что в 5 раз больше прошлого года. Докторантуру, на стажировку, в СНС запланировано бюджетных мест в 3 раза больше, чем в прошлом году, что составляет 40 процентов от всего набора по республике. Таким образом, тенденция роста контингента обучающихся очевидна. Кроме того, в соответствии с приказом МОН РК № 470 от 15 июня 2001 года, нам переформирована государственная лицензия на занятия образовательной деятельностью по 98 специальностям, в том числе — по 16 новым.

В связи с этим следует подчеркнуть, что возможности коллектива неисчерпаемы, особенно в выявлении и воспитании талантливой, одаренной и просто одержимой молодежи XXI века, выбравшей в качестве “кузницы” своей судьбы наш университет.

— В последнее время стало особое внимание уделяться воспитательной работе. Это логичное продолжение работы по повышению качества подготовки специалистов.

— Мы в корне должны поменять менталитет, подход к воспитательной работе. Воспитывать — это не переделывать, не ломать личность, а создавать необходимые условия для ее раскрытия и реализации способностей. В КазНУ надо возрождать дух alma mater, все должно быть едино: и учеба, и научно-исследовательская работа, и досуг. Это должно стать осознанной необходимостью. Каждый гражданин должен почувствовать свое место в изменившемся мире.

Есть планета Земля, есть суверенное государство Казахстан, есть его столица — Астана. Происходит признание этой реальности всей мировой общественностью. Каждый гражданин должен понимать и своим трудом убеждать других, что имеются все предпосылки для развития и процветания нашей страны в наступившем XXI веке. Огромную работу по укреплению государственности страны проводит наш Президент Нурсултан Абишевич Назарбаев. Один из примеров тому — исторический визит Папы Римского в Казахстан.

Воспитательная работа в университете должна быть поставлена на качественно новую системную

основу, без показухи. У нас есть, но практически бездействуют кружки: домбровский, эстрадный, оркестр народных инструментов “Фараби сазы”, драматический, поэтический. Думаю о том времени, когда вновь прогрессит на всю страну слава университетского спорта, возможности для этого есть.

Ведь имидж вуза (это должно быть всем ясно!) определяется не вывеской на парадном входе, а личностями, которые здесь работают и учатся.

— При этом, Толеген Абдисагиевич, не должна нарушаться и связь поколений. Символ тому — присвоение Дворцу студентов имени выдающегося ученого У.А. Джолдасбекова.

— Каждое поколение вносит в развитие общества свой вклад, который бесценен. На первом же заседании Ученого совета университета было принято решение о присвоении Дворцу имени известного ученого и замечательной личности Умирбека Арслановича. Его заслуги в развитии КазГУ неоспоримы. Поскольку он начал и завершил первый этап развития КазГУграда, мы должны провести второй. Поэтому студентам, да и самим преподавателям весьма полезно знать о тех, кто создал и развивал наш вуз. Отрадно, что в университете созданы и

определить общие критерии и логику сквозного учебного плана “бакалавриат” — “магистратура”. Дать большую свободу для самостоятельной работы студентов, особенно в магистратуре.

Целесообразно перейти к такой технологии обучения и контроля, где на основе компьютерной программы каждый студент сам сможет проверить знания, общаясь только с компьютером, без вмешательства кого бы то ни было, и сразу увидеть на мониторе оценку. Для этого в университете имеются все необходимые предпосылки. Следует поэтапно внедрять элементы дистанционного обучения, продолжать работу по созданию электронных обучающих систем.

Нужно изменить содержание лекций, улучшить качество семинарских и лабораторных работ. Каждому факультету, каждой кафедре необходимо выработать стратегию и конкретный план действий в этом направлении.

— Толеген Абдисагиевич, как обстоят дела с развитием научных исследований?

— Я убежден, что каждый тенге, вложенный в науку, должен зарабатывать. С этой точки зрения фундаментальные исследования должны проводиться в НИИ при университетах. И тогда вложенные в фундаментальную науку средства возвращаются государству в виде знаний молодых специалистов. Нужно повысить качество и

результативность выполнения научных исследований путем интеграции в мировое научно-образовательное пространство с целью внедрения научно-технических разработок в производство и выпуск конкурентоспособной продукции.

— Что вы можете сказать о востребованности специалистов — выпускников КазНУ?

— Главной задачей, из всего существующего множества, конечно же, остается высокое качество подготовки специалистов, востребованных на рынке труда. У нас сформировалась целая система, функционирует служба занятости. Хотя следует заметить, что это не задача университета. Мы должны предоставлять лишь услуги по качественному овладению знаниями, а целевое трудоустройство противоречит принципу рыночной конкуренции.

— Вы очень много уделяете внимания человеческому фактору.

— А по-другому никак нельзя! Хочу подчеркнуть, что эффективность научных исследований мало зависит от наших декларативных или других усилий. Имеются объективные этапы развития науки. А вот пробудить и сформировать человека нового времени — гражданина независимого Казахстана — это острая проблема сегодняшнего дня. Важно стать специалистом — профессионалом своего дела. Но гораздо важнее стать Человеком, патриотом нашей Родины, воспитанным на общечеловеческих ценностях. Казахстан богат недрами, но и им есть предел, а духовное богатство — оно с годами будет только расти. Поэтому ему и нет цены.

— Толеген Абдисагиевич, что бы вы хотели сказать в заключение беседы всему коллективу Казахского Национального университета им. аль-Фараби?

— Я выражаю уверенность в том, что все вопросы, поднимаемые нами, будут решены на должном уровне. Для этого есть все необходимые основания. Ведь ведущий, главный фактор при этом — люди, их воля, энергия, настойчивость, знания и, наконец, желание трудиться. Все это, как я убеждаюсь, в нашем коллективе имеется.

— Спасибо за беседу!

Интервью подготовлено руководителем Пресс-службы КазНУ им. аль-Фараби М.Т. Мукашевой

(Соңы. Басы 1-бетте)

Аталмыш кештің ашылар тұсында әрбір азаматтың туған жерге деген махаббатын, Отанға деген сүйіспеншілігін оятып тәуелсіз Қазақстанның мемлекеттік әнұраны ойналды. Байқау беташарын үстіміздегі жылдың қыркүйек айынан бері университетіміздің шет ел азаматтарына арналған дайындық факультетінде оқып жүрген шетелдік студенттер жасады. Университет қабырғасында жүргендеріне екі-ақ ай болған шетелдік студенттердің Абайдың “Көзімнің қарасы” өнін нақышына келтіре қазақ және корей

Тәуелсіздікке 10 жыл

Университет көлемінде өткізілетін осындай іс-шараларды дайындау, ұйымдастыру, өткізу барысында әр факультеттегі моральдық-психологиялық жай-күй де байқалып қалады. Бір факультетте өңгіме “мен”, “мен” деп басталса, екінші бір факультетте “неге анау істемейді?” немесе “бұған ақша төлемейді” деп басталады. Ал, “біз”, “факультет үшін”, “факультет намысы үшін” деген өңгімені халықаралық қатынастар факультетінен естідік. “Алға ала болса, ауыздағы кетеді, төртеу түгел болса, төбедегі келеді” деп қазақ макалы айтқандай, факультет деканы, деканын тәрбие істері жөніндегі орынбасары, шығыс тілдері кафедрасының меңгерушісі, қазақ тілі пәнінің мұғалімдері факультеттің намысшыл студенттерімен тізе қосқанда жүдделі бірінші орынды да жеңіп алады екен.

Байқау нәтижесінде бірінші орын мемлекеттік тілді жетік меңгерген,

“Мемлекеттік тіл - менің тілім”

тілдерінде шырқауы залда отырған студенттер мен оқытушылар қауымын таң қалдырса, американдық Ким Тек Джудын жеке дауыста орындауын топ болып қолдаған шетелдіктердің Қазақстан Республикасының әнұранын аскақтата шырқауы - Тәуелсіздік тойына арналған байқау шымылдығын желбірте ашқандай болды.

Байқауды университеттің Тіл және тәрбие жұмысы жөніндегі проректоры Намазалы Омашұлы ресми сөз сөйлеп ашты. Университеттегі барлық 14 факультет өзін таныстырып, мөнерлеп қазақша өлең оқып, ән шырқап, Қазақстан тарихы мен тәуелсіздігі, рәміздері мен салт-дәстүрлеріне арналған композициялар көрсетіп бақ сынасты. Философия және саясаттану факультетінен “Аққулар” өнін орындаған Ветерен Александр, химия факультетінен Береговая Марина, “Баянауыл” өнін орындаған Маркова Дина, журналистика факультетінен М.Мақатаевтың “Ақ қайың” өлеңін оқыған Подкорытова Наташа, биология факультетінен “Заман-ай” өнін орындаған Букреева Света мен Вагнер Магдолина, филология факультетінен Қазанғалтың “Кіші қаратас” күйін орындаған Рюджи Иамота, халықаралық қатынастар факультетінен Құрманғазының күйі “Адайды” орындаған Бохан Фумен М.Жұмабаевтың “Түркістан” өлеңін оқыған Ия Тек ерекше көзге түсіп,

● Жарыс сәтінен көрініс

өздерінің мемлекеттік тілді жетік меңгергендіктерін, Қазақстанның тілі мен тарихынан, әдебиеті мен өнерінен жан-жақты хабардар екендіктерін үлкен сахнадан именбей көрсете білді, көрермендердің де, әділқазылар алқасының да ерекше назарына иілінді, әрқайсысы өз факультетінің намысын қорғай білді. Факультет намысы үшін сайысқа студенттермен бірге география, биология, шығыстану факультеттерінен оқытушылар мен қызметкерлер де атсалысты.

Осы байқауды дайындау, өткізу барысында халықаралық қатынастар факультетінің деканы Ержан Байғожаулы Жатқанбаев, журналистика факультетінің деканы Бауыржан Жакып, дайындық факультетінің деканы Құралай Ахметқызы, география факультетінің деканы Қуат Маратұлы Баймырзаев өздерінің тек басы ролінде ғана емес, қажет болса факультет жанкүйері де бола алатындықтарын көрсетті. Байқаудың дайындық күндерінен бастап, мәреге жеткен сәтіне дейін өз студенттерімен бірге болды.

Осындай Тәуелсіздіктің 10 жылдығына арналған мемлекеттік тіл мәртебесіне арналған іс-шараға механика-математика, шығыстану, заң факультеті басшыларының немісқұрайлы қарауы, өрине, көңіл қынжылтады. Студенттер саны жағынан университетте тізімнің басында жүретін заң, экономика және бизнес факультеттері енжарлық пен ұйымсыздық салдарынан өз деңгейлерін көрсете алмады.

тәуелсіздікті, тіл мен тарихты, өн мен күйді, өлең мен көркем сөзді біртұтас композиция етіп көрсете білген халықаралық қатынастар факультетінің студенттеріне берілді. Факультет студенттерінің залда жанкүйерлері де көп болды. Екінші орын қазақ композиторларының өңдері мен қазақ ақындарының өлеңдерін өз қандастарымыздан кем орындамай, жүректерінен шығарып, жүректерге жеткізе білген химия факультетінің студенттеріне берілді. Үшінші орынды дайындық факультетінің студенттері алды. Орынды жай алған жоқ, жеңіп алды. Сонысымен де көпке ой салды. Келгендеріне екі-ақ ай болған олармен салыстырғанда, осы жерде туып, осы жерде өссе де қазақша екі сөздің басын құрай алмай жүрген өз қандастарымыз да, өзге ұлт өкілдері де жетерлік. Шетелдіктердің екі ай ішінде мемлекеттік тілді өз ойларын қысқаша жеткізе аларлықтай дәрежеде меңгеруі қалай? Ал басқалардың өмір бойы, осы жерде жүріп бір ауыз сөз білмеуі

қалай? Шетелдіктердің екі ай ішінде мемлекеттік әнұранды өнімен, айтылу нақышымен жатпап алуы қалай? Ал, біздің кейбір студенттеріміздің әнұранды айтпақ түгіл, екі жолын да білмейтіні қалай?

Дегенмен де, байқау өз деңгейінде өтті. География, биология, журналистика, философия және саясаттану факультеттері ерекше белсенділік танытты. Көңілге көп ой салғаны Тәуелсіздікке арналғаны болар, тілге арналғаны болар, идеялық мазмұны болғандығы болар. Отанымыздың, тәуелсіз мемлекетіміздің ертені - университет студенттерінің болашағы ойландырып қалады.

Байқау - Қазақстан жерін мекендеген әр ұлт жүрегінде жерге деген, елге деген, тілге деген құрмет бар екенін көрсетті. Байқау - егер лаулатып жаға білсек, әр студент жүрегінде от ұшқыны бар екенін көрсетті. Байқау - тәуелсіздік тірегі - тәрбиелі ұл мен қыз екенін көрсетті. Байқау - Қазақстан халықтарының ынтымақтастығы мен бірлігін көрсетті. Байқау - аталмыш оқу орны студенттері мен оқытушыларының университеттік деңгейін көрсетті.

Тәуелсіз Қазақстанымыз жасай берсін!

Халықтар достығы нығая берсін! Мемлекеттік тіліміздің мәртебесі асқақтай берсін!

Ләззат ДҮЙСЕМБЕКОВА, ф.ғ.к., Тілдерді дамыту бөлімінің бастығы

10 декабря исполняется 90 лет со дня рождения видного организатора высшей школы и науки, заслуженного деятеля науки КазССР, члена-корреспондента АН КазССР, доктора химических наук, профессора БАТЫРБЕКА АХМЕТОВИЧА БЕРЕМЖАНОВА. Он внес огромный вклад в дело подготовки и воспитания специалистов-химиков для народного хозяйства республики; его научные интересы охватывали широкий круг вопросов неорганической химии и химической технологии. Его имя широко известно в Казахстане и далеко за его пределами. Накануне славной даты хочется хотя бы кратко, насколько позволяет формат нашей газеты, рассказать нынешнему поколению молодежи и студентам, специалистам XXI века, о более чем полувековой плодотворной педагогической, научной и организаторской деятельности этого прекрасного человека.

БАТЫРБЕК АХМЕТОВИЧ БЕРЕМЖАНОВ - УЧЕНЫЙ, ПЕДАГОГ

Б.А. Беремжанов родился в г. Бузулук бывшей Самарской губернии. Его отец, Ахмет Беремжанов, выпускник Казанского университета 1896 года, был известным юристом, членом Государственной думы России.

Начальное образование Батырбек Ахметович получил в Тургайской Алтынсаринской школе, окончил школу в Кзыл-Орде.

В 1928 году Батырбек Ахметович стал студентом Практического института народного образования, а затем Казахского государственного университета.

Трудовая деятельность Батырбека Ахметовича началась в студенческие годы с педагогической работы, когда он, 18-летний юноша, преподавал химию в техникуме и на подготовительном отделении вуза.

В 1931 г. Казахский университет был преобразован в Казахский педагогический институт. Батырбек Ахметович, окончив химическое отделение КазПИ в 1932 г., стал ассистентом кафедры химии Казахского зооветеринарного института.

В Казахском государственном университете Батырбек Ахметович работал со дня его открытия (1934 г.). Он рос вместе с университетом, последовательно пройдя все преподавательские должности от ассистента до профессора, заведующего кафедрой неорганической химии и декана.

Приобщение его к науке началось в студенческие годы под руководством профессора Н.Л. Караваева. Аспирантуру он проходил в ЛГУ у известного профессора С.А. Щукарева.

В годы Великой Отечественной войны серная кислота использовалась на оборонные нужды, химикам необходимо было найти бескислотный способ переработки только что открытых фосфоритов Каратау, и Б.А. Беремжанов совместно со своим учителем А.Б. Бектуровым разработал термический способ переработки этих фосфоритов. В 1946 году он защитил кандидатскую диссертацию на тему: "Оптимальные условия получения термофосфатов из казахстанского сырья".

Интерес Б.А. Беремжанова к фосфатам был постоянным. В дальнейшем он занимается не только термической, но и кислотной и кислотно-термической переработкой как Каратауских, так и бедных Актюбинских фосфоритов, отходов фосфорной промышленности. Эти работы положили начало формированию нового важного направления — разработке научных и технологических основ получения сложных удобрений, содержащих фосфор, магний, калий, кремний и микроэлементы.

По инициативе Б.А. Беремжанова впервые в республике были начаты квантово-химические расчеты сложных полифосфатных и

силикатных систем с применением современных ЭВМ. В дальнейшем рядом сотрудников под его руководством был изучен большой класс гетероцепных фосфатов. Разработана методология прогнозирования условий синтеза и модифицирования фосфатных полимеров.

В 1949 году Б.А. Беремжанов начинает работу по природным солям, участвуя в Аральской экспедиции профессора И.Н. Лепешкова (ИОНХ АН СССР) под общим руководством академика Г.Г. Уразова.

В 50-х годах для нужд Балхашского медеплавильного завода он проводит физико-химическое исследование соленых озер Прибалхашья. В результате сотрудничества с сотрудниками Института химии АН КазССР и Балхашского металлургического комбината он заменяет прежний способ производства сернистого натрия в подовых печах на непрерывный способ в шахтных печах. Им разработан метод "Обогащения некондиционного мирабилита" для комбината Аралсульфат, метод "Тенардитизации мирабилита в "Солнечном котле" внедрен на Карашыганском сульфатном руднике.

Важнейшее место в научных исследованиях Б.А. Беремжанова занимало изучение генезиса континентальных природных солей: процессы, сформировавшие континентальные соляные озера, отличающие их от солей морского происхождения. Эта работа вылилась в докторскую диссертацию "Физико-химия процессов образования солей Прибалхашья и их использования", которую он защитил в 1967 году. В ней впервые была сформулирована теория континентального солеобразования.

В последующем Б.А. Беремжановым были изучены крупные реки Иртыш, Сыр-Дарья, Или, Тобол, Ишим, Чу, Талас и другие с множеством притоков и построенные на них водохранилища. Изучены процессы метаморфизации химического состава природных вод в системах "Река-озеро", "Река-водохранилище", "Река-чек", "Водоносные отложения" и их влияние на континентальное солеобразование в условиях использования речных вод на орошение и другие нужды народного хозяйства. Результаты исследований нашли практическое применение в различных организациях союзного и республиканского значения. Так, данные по гидрохимии озера Балхаш и Прибалхашья ежегодно включались в банк данных ОГНСК СССР и публиковались в "Ежегодниках качества поверхностных вод суши".

В течение многих лет ученые кафедры под руководством Б.А. Беремжанова проводили работы, основной целью которых являлась

разработка научных основ экстракционной очистки таких практически важных кислот, как фосфорная и борная, а также изыскание условий концентрирования фосфат-ионов из сточных вод на различных неорганических и органических сорбентах.

Б.А. Беремжанов и его ученики положили начало изучению закономерностей и механизмов пепных окислительно-

учебников для средней и высшей школ республики. Учебник "Общая химия" — первый учебник по химии для вузов на казахском языке, пользовался большим успехом. В соавторстве с сотрудниками он опубликовал ряд учебных пособий на казахском языке, которые стали первыми для химиков университета и до сих пор широко используются в технических, сельскохозяйственных и медицинских вузах республики.

Под редакцией Б.А. Беремжанова вышли две части "Практикума по неорганической химии", написано много брошюр популярного характера. В течение ряда лет Батырбек Ахметович был членом редколлегии журнала "Білім және еңбек", ответственным редактором журналов Минвуза КазССР.

С 1970 года Б.А. Беремжанов назначается членом Главной редакции и Председателем редакционного совета по химии Казахской советской энциклопедии.

Особое место в литературно-редакторской деятельности Б.А. Беремжанова занимает разработка химической терминологии и

Отец Б.А. Беремжанова - Ахмет Корганбекович Беремжанов

Многочисленные достижения факультета неразрывно связаны с именем Б.А. Беремжанова. Под его руководством химический факультет стал передовым учебно-методическим и научно-исследовательским центром университета.

Батырбек Ахметович всегда занимал активную жизненную позицию. Его общественная деятельность началась еще в студенческие годы. Уже тогда параллельно с учебой он проходил университет жизни: в Оренбургском городском правлении пролетстуда, Республиканском штабе "Долой неграмотность", комитете Новог алфавита, Осоавиахиме, Союзе воинствующих безбожников, уполномоченным по коллективизации, в отряде по борьбе с повстанцами, уполномоченным по заготовкам.

Батырбек Ахметович был не только видным организатором высшей школы, но и исключительно талантливым воспитателем молодежи. Его влияние испытали на себе многие поколения педагогов, научных работников, все, кто с ним общался. Крупный ученый, талантливый педагог и вместе с тем скромный душевный человек он пользовался искренней любовью окружающих. Ему были присущи огромная доброта, высочайшая культура, честность, порядочность. Он и сам высоко ценил эти качества в людях. Батырбек Ахметович был примером организованности и деловитости, требовательности, с исключительной ответственностью относился он ко всем делам — большим и малым, никогда не терял чувства такта и вежливости. Он был ровен в обращении как со старшими, так и с младшими, не лебезил перед именитыми и высокопоставленными, не унижал подчиненных. Трогательную заботу проявлял он о студентах, поэтому не одно поколение выпускников химического факультета с теплотой вспоминает о его доброте, помощи, поддержке. Многие из них, как и мы, непосредственные ученики Батырбека Ахметовича, гордятся тем, что учились и воспитывались при декане Беремжанове, имели счастье работать вместе с ним в родном коллективе.

Безупречная научно-педагогическая, организаторская и общественная деятельность Б.А. Беремжанова высоко оценена партией и правительством. За большие заслуги в деле подготовки высококвалифицированных специалистов для народного хозяйства и развития науки Батырбек Ахметович награжден орденами Ленина, Дружбы народов, Знак Почета, шестью медалями, Грамотами и Почетными Грамотами Президиума Верховного Совета Казахской ССР. В 1968 году ему присвоено высокое звание "Заслуженный деятель науки Казахской ССР", в 1970 г. он был избран членом-корреспондентом Академии наук КазССР.

Многогранная полувековая деятельность ученого и педагога, члена-корреспондента АН КазССР профессора Б.А. Беремжанова — достойный пример беззаветного служения Родине и науке.

Декан химического факультета, профессор АБИЛОВ Ж.А.
Зав. кафедрой неорганической химии, профессор БУРКИТБАЕВ М.М.

1967 год - защита докторской диссертации

восстановительных превращений неорганических соединений в растворах, разработал научные основы химии амидкислот. Изучение растворимости в 150 тройных системах позволило обосновать общие пути синтеза амидкислот. Установлены основные термодинамические, термические, спектроскопические характеристики более чем 200 соединений. Впоследствии было дано обобщение результатов по химии амидкислот.

Б.А. Беремжановым с сотрудниками опубликовано около 900 научных работ. Он неоднократно выступал с докладами на университетских, республиканских, всесоюзных и международных конференциях, съездах, симпозиумах и конгрессах. В 1968 г. вышла в свет его монография "Солеобразование в некоторых континентальных бассейнах Казахстана". Незадолго до кончины Батырбек Ахметович успел подготовить монографию "Химия природных солей", которую издали в 1987 г.

Научная деятельность Батырбека Ахметовича была тесно связана с напряженной педагогической работой. Еще в 30-х годах он один из первых начинает акцию по распространению знаний среди молодежи, по созданию учебной литературы по химии на казахском языке. Им переведено на казахский язык 10 и отредактировано 6

многих лет он читал основной курс неорганической химии для студентов университета на русском и казахском языках, а также разработанные им спецкурсы: "Химия природных солей", "Физико-химический анализ вод, рассолов и солей", "Избранные главы неорганической химии". Его лекции привлекали глубиной содержания и простотой изложения.

Батырбек Ахметович вел большую работу по подготовке научных кадров. Под его руководством выполнено 5 докторских и 36 кандидатских диссертаций. После его кончины защитили кандидатские диссертации 6 его учеников. Батырбек Ахметович бессменно руководил Советом КазГУ по присуждению ученых степеней доктора и кандидата химических наук.

Совершенно особое место занимает деятельность Батырбека Ахметовича как декана химического факультета Казахского государственного университета. Этот пост он занимал в течение 26 лет.

Химический факультет в этот период сильно вырос в качественном и количественном отношении. Батырбек Ахметович много сил и энергии приложил для строительства нового корпуса и организации на факультете 6 новых кафедр: химии редких элементов, природных соединений, высокомолекулярных соединений, коллоидной химии, общей химии, химической кинетики и горения.

НЕУТОМИМЫЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬ СОЛЕВЫХ БОГАТСТВ КАЗАХСТАНА

Профессор И.Н. Лепешков,
ИОНХ, Москва

Казахстан по праву можно назвать страной различных солей. В многочисленных соляных куполах Западного Казахстана и бассейна Урала-Эмбы имеются огромные залежи солей морского типа с содержанием многих редких элементов, образовавшиеся в результате усыхания рассолов древнего Пермского моря, существовавшего в Пермский период. Арало-Каспийский регион Казахстана также характеризуется наличием многочисленных соляных озер, образовавшихся в результате усыхания рассолов Хвалынского моря с образованием Аральского и Каспийского морей.

Батырбек Ахметович Беремжанов — член-корреспондент Академии наук Казахстана, доктор химических наук, декан химического факультета и заведующий кафедрой неорганической химии Казахского государственного университета в течение многих лет, внес неоценимый вклад в исследование соляных озер, рек и глубинных минералов Западных вод Казахстана. Его по праву можно назвать достойным представителем Курнаковской химической школы, широко применявшей теоретические положения и многочисленные методы физико-химического анализа.

Беремжанов с сотрудниками кафедры исследовал многие соляные озера Прибалхашья (Балхаш, Сасык-Алаколь, Уяла, Алаколь, Джаланаш и др.). В эти озера впадают минерализованные воды 14 рек 4-х областей Казахстана: Алматинской, Семипалатинской, Карагандинской, Джамбулской. Сульфат натрия и другие соли морского типа соляных озер Прибалхашья необходимы для металлургического комбината и других химических предприятий. Следует отметить, что площадь озера Балхаш более 17 тыс. км. с глубиной рассола до 29 м.

Подсчеты запасов показали, что в озерах содержится до 12 млн. тонн сульфатов натрия, из них в виде тенардита до 5 млн. тонн. В связи с возрастающей потребностью в тенардите Балхашского металлургического комбината и других предприятий страны Б.А. Беремжанов и его сотрудники разработали бассейновый метод тенардизации отложений мирабилита в "солнечном котле" с полиэтиленовой пленкой. Производительность получения тенардита до 4,5 см в час с 1 м² поверхности котла, а за сезон удавалось получить до 5 тонн тенардита.

Этот же "солнечный" метод Б.А. Беремжанова был использован в 1947-48 г.г. в работе физико-химической экспедиции ИОНХ им. С.М. Курнакова АН СССР по изучению соляных озер Приаралья, оз. Джаксы-Клыч, Арал-Сор, Патырбек и др., расположенных на обширной территории Западного Казахстана между реками Колгой и Уралом. Одной из основных задач экспедиции являлось выяснение возможности засоления вод намечаемого по этой трассе строительства Сталинградского канала. В результате проведенных исследований был выяснен характер этих соляных озер. Были получены хорошие результаты с рекомендацией практического использования.

Б.А. Беремжанов в течение многих лет был тесно связан с лабораторией химии и технологии природных солей ИОНХ им. Н.С. Курнакова АН СССР и уделял большое внимание изучению фазовых равновесий в водносолевых системах, содержащих хлориды, сульфаты щелочных и щелочноземельных металлов и других солей с целью научного обоснования технологии природных рассолов морского типа. Следует отметить, что совместно с сотрудником Г.М. Секуновым был предложен новый прибор для широко применявшегося термического анализа для характеристики твердых фаз, образующихся в системах. Наряду с растворимостью солей Б.А. Беремжанов изучал плавкость и электропроводность растворов и расплавов в системах.

Придавая большое практическое значение мочевины и ее комплексным соединениям, Батырбек Ахметович уделял значительное внимание термической характеристике карбамида и его солей. Известно, что карбамид является активным лигандом при комплексобразовании с различными классами органических соединений. В этом направлении Б.А. Беремжанов с сотрудниками проводил широкие исследования по синтезу кислых солей диметилкарбамида с серной, азотной, фосфорной, соляной, бромистоводородной и селеновой кислотами. С целью синтеза различных комплексных соединений под его руководством были изучены фазовые равновесия в различных системах типа диметилкарбамид-кислота-вода. Были изучены ИК-спектры соединений диметилкарбамида с неорганическими кислотами, с выяснением связи в координационных соединениях. Многие научные статьи опубликованы в журнале "Прикладная и теоретическая химия", издаваемом Министерством высшего и среднего специального образования Казахской ССР и КазГУ им. С.М. Кирова. Б.А. Беремжанов в течение многих лет был редактором журнала.

Придавая важное значение получению сложных бесхлорных удобрений, Батырбек Ахметович в последние годы своей деятельности проводил исследования по выяснению взаимодействия Чилисайских бедных фосфоритов с природным полигалитом Жилинского месторождения (Западный Казахстан). В результате этих исследований были получены калий-магниевые фосфорные удобрения, весьма эффективные при внесении их под сельскохозяйственные культуры на солонцовых почвах, характерных для Казахстана и республик Средней Азии. Эти исследования представляют значительный интерес, так как полигалитовые отложения Жилинского месторождения намечены к промышленному использованию.

Б.А. Беремжанов принимал активное участие в различных всесоюзных и республиканских совещаниях, посвященных проблемам исследования и использования минеральных ресурсов Казахстана и других стран.

Б.А. Беремжанов подготовил многочисленных специалистов физико-химического анализа, которые достойно продолжают исследования минеральных богатств Казахстана на благо республики.

Выдающийся ученый Б.А. Беремжанов живет в благодарной памяти многочисленных представителей Курнаковской научной школы физико-химиков.

1989 г.

ОН БЫЛ ПРЕКРАСНЫМ ПЕДАГОГОМ

Доцент Л.А. Кадушкина

С Батырбеком Ахметовичем я впервые встретилась в сентябре 1939 года, когда по приказу Наркомпроса студенты пятых курсов университета были направлены на педагогическую работу, чтобы восполнить убыль преподавательских кадров в связи с военными событиями в Финляндии.

В спешном порядке Батырбеку Ахметовичу было поручено прочитать курс методики преподавания химии для отъезжающих студентов. Лекции были краткими и содержательными и оказали неоценимую помощь начинающим учителям.

Окидывая взглядом прошедшие годы, мне хочется отметить, что Батырбек Ахметович был прекрасным педагогом, требовательным и в то же время доброжелательным. Он с большим интересом проводил практические занятия, живо и эмоционально читает курс неорганической химии и спецкурсы. Принимает активное участие в учебной и воспитательной работе, интересуется бытом студентов и сотрудников. Студенты с глубоким уважением и любовью относились к Батырбеку Ахметовичу. Будучи еще просто преподавателем, он уделяет большое внимание созданию материальной базы кафедры, подбору кадров, методическим вопросам. Он пишет ряд пособий, программ, переводит школьные учебники. Создает первый вузовский учебник по химии на казахском языке.

На протяжении всей своей деятельности он неизменно оказывал практическую помощь молодым преподавателям кафедры в освоении педагогического мастерства. Советы его были ценны и доброжелательны.

Он внимательный и требовательный научный руководитель, воспитавший целую плеяду молодых ученых, которые успешно продолжают начатое им научное направление.

Мы с благодарностью вспоминаем всю ту многогранную деятельность, которую Батырбек Ахметович проводил на кафедре и факультете.

1989 г.

70-е годы. Б.А. Беремжанов со своими учениками

БЕССМЕННЫЙ ДЕКАН ХИМИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА

Доцент И.К. Тойбаев

Батырбек Ахметович в полной мере обладал высокими качествами педагога. Он постоянно прививал преподавателям и сотрудникам деканата объективность и справедливость в рассмотрении любых вопросов, а особенно в студенческих делах.

Он обладал умением объединить людей с совершенно разными характерами и взглядами для достижения единой цели, создавая условия для их совместной работы. Иногда это было неожиданным, но поставленная задача выполнялась, потому что каждый из нас чувствовал его доверие и, следовательно, работал с большей отдачей.

В отношениях с людьми Батырбек Ахметович был исключительно корректен.

За более чем четверть века совместной работы я не припомню случая, чтобы Батырбек Ахметович когда-нибудь в разговоре повышал голос. Это

кажется сейчас мне несколько неожиданным, потому что в нашей работе возникает сколько угодно ситуаций, когда не только можно повысить голос, но и крепко отругать, не выбирая выражений. Но Батырбек Ахметович всегда доказывал своим примером, что спокойным доброжелательным отношением к человеку можно добиться большего, что убеждение, а не принуждение — единственный способ разрешения спорных вопросов.

1989 г.

СТАРШИЙ ДРУГ И КОЛЛЕГА

Академик НАН РК
Б.А. Жубанов

С 1956 года вся моя жизнь, моя научная деятельность связана с Институтом химических наук АН КазССР, Казахским государственным университетом им. С.М. Кирова, Академией наук Казахской ССР.

За эти годы я имел честь работать с выдающимися представителями казахстанской науки: академиками АН КазССР А.Б. Бектуровым, Д.В. Сокольским, М.И. Усановичем, М.Т. Козловским, С.Р. Рафиковым, членами-корреспондентами Е.Н. Азербайевым, О.А. Сонгиной, многими профессорами, работавшими в системе Академии наук и вузах.

Среди блестящей плеяды первых ученых-химиков на почетном месте стоит имя нашего старшего друга и коллеги, члена-корреспондента АН КазССР, профессора Беремжанова Батырбека Ахметовича.

Его разносторонняя деятельность оставила заметный след в научной и общественной жизни Казахстана. Однако мне кажется, что наибольший вклад он внес в развитие и совершенствование высшего химического образования, подготовку высококвалифицированных кадров, становление новых направлений химической науки. Конечно же, Батырбек Ахметович поднял на мировой уровень любимый им химический факультет Казгосуниверситета им. С.М. Кирова.

Б.А. Беремжанов был яркой личностью, который, благодаря высокой культуре, образованию, вниманию к окружающим его людям — старшим и младшим, организаторскому таланту, чувству юмора, всегда привлекал к себе внимание всей казахстанской интеллигенции.

Он был сложным человеком, который прошел непростой жизненный путь и на все события, которые происходили в нашей стране, имел собственное мнение. Поэтому писать о нем сложно, но

мы, его современники, обязательно должны это сделать.

Конечно, еще до приезда в Алматы я знал имена и в какой-то мере научную и педагогическую работу наших химиков — ученых и педагогов. Знал также и о том, что научные направления развиваются неравномерно. Я понимал, что развитие той или иной отрасли тесно связано с личностью научного руководителя, и мы, молодые тогда, приглядывались к нашим лидерам.

В 50-е годы между химическим факультетом КазГУ и Институтом химических наук АН КазССР были более тесные связи, нежели сегодня. Нашим крупным ученым в те годы разрешалось совместительство, как мне кажется, без ограничений, т.е. заведующий кафедрой одновременно мог быть и заведующим лабораторией в институте. Это способствовало интеграции науки и образования, что сыграло положительную роль в нашем развитии. Позитивным было и то, что мы уже в те времена знали всех наших видных ученых и общались с ними.

В развитии всей химической науки, образования, промышленности, особенно химии высокомолекулярных соединений, большую роль сыграло постановление правительства 1958 года о приоритетах химии.

На основании этого постановления было начато проектирование и строительство новых корпусов для Института химических наук и химического факультета, существенно было увеличено финансирование, что позволило открыть новые кафедры и проблемные лаборатории, постепенно расширились штаты и т.д.

По инициативе декана химического факультета Б.А. Беремжанова был введен общий курс "Основы химии полимеров", который в 1959 году начал читать А.Ш. Шарифханов, в то время доцент кафедры органической химии.

Я работал старшим научным сотрудником и исполняющим обязанности заведующего лабораторией синтеза полимеров в ИХН АН

КазССР. В 1960 году меня пригласили в университет прочитать курс "Основы химии полимеров" для студентов 3 курса. С этих лет начинается мое более близкое знакомство с Батырбеком Ахметовичем.

Первое впечатление, говорят, самое верное. Действительно, он производил впечатление человека очень умного, деликатного, находящего общий язык и со студентами, и с сотрудниками, и с академиками. У него полностью отсутствовали такие черты, как снобизм и чванство. Наоборот, он был полон остроумия, доброжелательного юмора в сочетании с принципиальностью и решительностью. Разумеется, я знал, что он крупный специалист в области неорганической химии.

Дальнейшее сближение связано с организацией кафедры химии высокомолекулярных соединений на химическом факультете.

Я думаю, что Батырбек Ахметович как ученый предвидел общий ход развития химической науки, понимал, что XX век — век химии полимеров, в которой сконцентрированы достижения органической и физической химии, физики твердого тела и даже биологии. Поэтому он всячески поддерживал этот раздел химической науки.

Когда же встал вопрос, кого рекомендовать на высокую должность заведующего кафедрой, проявилось еще одно замечательное качество профессора Б.А. Беремжанова, о котором я уже упоминал, — доверие молодым ученым и их поддержка. Очень многие из современных маститых ученых-химиков получили, как говорится, путевку в научную жизнь из рук Батырбека Ахметовича. К их числу принадлежу и я.

В апреле-мае 1963 года я получил приглашение от декана химического факультета КазГУ организовать кафедру химии высокомолекулярных соединений. Решение Батырбека Ахметовича, возможно, связано и с тем, что в те годы я, скромный старший

научный сотрудник, оказался фактически единственным кандидатом наук в области химии ВМС и имел достаточное количество опубликованных работ в ведущих журналах нашей страны.

Работая с 1963 года заведующим кафедрой химии высокомолекулярных соединений, а затем профессором до 1990 года, я в полной мере оценил высокий организаторский талант Батырбека Ахметовича, его непререкаемый авторитет в коллективе, его умение решать самые сложные вопросы, как теперь говорят, в конструктивном духе, его принципиальность, высокую эрудицию и многое, многое другое, чем обладал этот удивительный человек.

На совещании с присутствием руководителей университета распределяли нынешнее здание химического факультета. Сложнейший вопрос. Тем не менее, Батырбек Ахметович в острой обстановке сумел отстоять необходимость полного использования этого помещения химиками.

Участвовал я также на заседании по зачислению студентов и их распределению на работу. Всегда удивляла способность декана найти общий язык с молодежью и, не задевая их достоинства, принять необходимые решения.

Восхищало нас и его умение вести специализированный Ученый совет по защите диссертаций. Всегда создавалось деловое и в то же время праздничное настроение. Помню, на защите одной докторской диссертации все три оппонента были равного положения, и возникла небольшая проблема последовательности их выступлений. Батырбек Ахметович быстро нашел удовлетворяющий всех выход: "У казахов обычно первым выступает старший по возрасту и далее по нисходящей".

Большой вклад он внес в становление и развитие нашей кафедры химии ВМС. С первого года организации кафедры у нас были дипломники и аспиранты, а в дальнейшем к нам распределяли лучших студентов. В меру возможностей кафедра оснащалась приборами и оборудованием; была тесная связь с ИХН АН КазССР.

Батырбек Ахметович Беремжанов большое внимание обращал на сплочение химиков республики. Он говорил, что химии — это особый род, что мы должны работать вместе, помогать друг другу независимо от занимаемого положения, возраста.

Личная научная деятельность нашего учителя является актуальной и становится еще более необходимой сегодня, когда на первый план выступают экологические проблемы, защита окружающей среды. Чистота наших озер и рек, использование солей, влияние хозяйственной деятельности человека на состояние среды обитания требуют постоянного внимания ученых. Батырбек Ахметович — пионер в этой области.

1996 г.

45-летие кафедры неорганической химии. В центре сидит А.Б. Бектуров

Құлаққағыс

2001 жылдың 29-қарашасында әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің журналистика факультетінің ұйымдастыруымен профессор Т.С.Амандосовтың туғанына 80 жыл толуына орай «Қазіргі журналистиканың теориясы мен тәжірибесінің мәселелері» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция болады.

Өтетін жері – 15 қабат, мәжіліс залы.
Басталуы – 14.00-де.

● Тауман Амандосов - 80

Ұстазды ұлықтау - парыз

Ұстаз деген ұлы ұғым. Ол әлдекімдер ойлайтындай, қара басының қамын күйттеп, жан бағып жүрген қарақұрым көптің бірі емес. Шәкірттер жүрегіне ізгілікке толы адами қасиеттердің дәнін сеуіп, соның бұр жарып, қаулап өсуіне бар болмысымен шын берілген асыл мұратты жан.

Біз өңгіме еткелі отырған сондай ұстаздың бірі - Тауман Салықбайұлы Амандосов. Есімін әр кез заңғар замандастары мен шартарапқа жайылған шәкірттері ерекше ілтипатпен тебірене еске алатын менің аса құрметті диплом жетекшім. Оның журналистік және ғалымдық қырлары арнайы зерттеуге өбден лайық жатқан бір өлем. Бұл тұрасында бір ауыз сөзбен түйін айтсақ, ғалым есімі журналистика ғылымы мен журналистердің білім ордасын еске түсіреді және қосақтала айтылады. Бар саналы ғұмырын осы жолда, қазақ журналистикасының қара шаңырағы ҚазМУ-дің журналистика факультетінде өткерген ұлағатты ұстаз еңбегінің жемісі бұл.

Ұстаздықты, тек білім берумен шектесек, қателескен болар едік. Мұны бір ғана қыры десек, одан басқа да олшем таразымыз болуға тиіс қой. Киім киіс, жүріс-тұрыс, мінез-құлық бар мәнері, болмысымен шәкірт жанын жаулап, оны адами өмір сүруге баули алатын жан ғана ұстаз атануға өбден лайық. Біз білетін Амандосов сондай жандар қатарынан болатын.

Ағайдың ерекше қасиеті шәкірттерін бір - көргеннен-ақ таныттығы еді. Ол таныстық сыртқы бет-пошымын ажырата білумен ғана шектелмейтін. Ішкі жан дүниесін, таланты мен талабын тапжылтпай таныттығымен қауышып жататынды. Бұл да тума дарын иесінің ерекше қасиеті екендігіне енді көзіміз жетіп жүр. Мына жай еріксіз таң қалдырмай қоймайды. Тәукең бірінші курс студенттеріне «Журналистикаға кіріспе» деген пәннен сабақ беретін. Семестр соңында сынақ алатын. Сондағы бағалары шәкірттерінің болашағын айқындап қойғандай дәл берілетініне тәңті болмай көріңіз. Ол «өте жақсы» деп жоғары бағалаған балалар – бүгінде ел сенімін ақтап жүрген журналист - ғалымдар. Солардың ішінен өз курсынан бірнешеуін ғана айтайын: филология ғылымдарының докторы, белгілі әдебиеттанушы ғалым Амантай Шөріп, филология ғылымдарының кандидаты, журналист Жарыққап Қалыбай, «Шаһар» телерадио компаниясының вице-президенті Нұрлан Нұрғазин, «КТК» телерахнасының бас редакторы Қадіржан Забиш, танымал түрікшіл-журналист Сраил Смаил, «Хабар» телерахнасының Өзбекстандағы меншікті тілшісі Әбдес Иманқұл, т.б. Бұлардың ерқайсысы қазір өз саласының білікті мамандары ретінде көп құрметіне бөленіп, биік мұраттар жолында қызмет етіп жүрсе, оны ұстаз еңбегінің жемісі, көргендік қасиетінің айқын айғағы демеске лаызың жоқ.

Мақаламның басында айтқандай, Тәукең менің диплом жұмысымның жетекшісі болды. Бұл 1990 жылдың жазы еді. Араға жетпіс жылдай уақыт салып, ардақты алаш азаматтарының бірінен кейін екіншісі ақталып, өшкеніміз жанып, өлгеніміз тірілгендей, мөре-сәре болып жатқан уақыт. Қайта құру, жариялылықтың лебі есіп, ой-санадағы дүбір қоғамдық құрылыстағы қым-қиғаш оқиғалармен астасқан тұс. Бір жағынан, пікір еркіндігі, бұрын ресми тыйым салынып келген мәселелердің ашық айтыла бастауы жан сарайымызға сөйле жамыратып, ішкі дүниемізді шуаққа бөлесе, екінші жағынан, әлеуметтік жағдайдың нашарлап, күнделікті тұрмыстың ауырлауы көптің көңіліне қаяу түсіріп, аландаушылығын арттырған өліра шақ. Қысқасы, жаз бен қыс бір мезетте қатар

келіп, адамдарды тосын жағдайға тап қылған аласапыран мезгіл.

Осының бәрі Тәукең секілді сыртқы әсерді жан дүниесімен сезініп, жүрегіне жақын қабылдайтын шығармашылық адамдары үшін оңай соқпағаны белгілі. Жетекшілік жүрек сырқатымен қалалық кардиология ауруханасына жатып қалды.

Диплом жұмысының тақырыбын «Міржақып Дулатовтың журналистік қызметі» деп бекітіп алған болатымын. Алаң ардақтысының Қазақстан Компартиясы орталық Комитеті құрған арнайы комиссиясының шешімімен 1989 жылдың 28-маусымында толық ақталып шыққаны баршаға аян. Бірақ, бай шығармашылық мұрасы әлі зерттелмеген тұрmaq, жинақталып үлгермеген елең-алаң кез-тұғын. Қол жеткен мұрағат материалдарымен танысып, сол кездегі А.С.Пушкин атындағы кітапхананың және ұлттық Ғылым академиясы кітапханасының сирек қолжазбалар қорында сақталған ХХ ғасырдың басындағы газет-журнал тігінділеріндегі жарияланымдарын жинап, өзімізше талдап, диплом жұмысымды жазып бітірдім де жетекшіме ауруханаға апарып бердім. Бұл жұма күні болатын. Ол толық танысып шығуға үш күн керегін айтып, жетекші пікірі үшін дүйсенбіге келуімді тапсырып, шығарып салды.

Келіскен уақытта ауруханадағы Тәукеңнің палатасына кіргенімде жетекшім мені ерекше ықыласпен жылы қарсы алды. Содан-ақ диплом жұмысымның ұнағанын біле қойдым. Тәукең мені көп бөгемейтінін білдіріп, қолыма қалам-қағаз алуымды тапсырды да, шеттегі орындық пен үстелді нұсқады. Өзі бөлмені ары-бері кезіп, ұзақ ойланым жүрді де, бір мезгілде жаз дегендей белгі берді:

-Өртенген қара ормандар,- деп бір тоқтады да, тағы да ойланым тұрып:

- Сыңсыған үн,- деп сөзін жапсады. Бөлмені тағы үнсіздік басты. Ол өз ойымен, мен өз ойыммен өзүр. «Апырмау, пікір деген бұлай жазылмаушы еді ғой» деймін іштей қобалжып. Ол ойымды оқып қойғандай, сөйлемді жалғастыра жазуға ишарат етті де, былай деп іліп ектті:

- Алып ұшқан жүрек дүпкілі осы жас студентті толғантады, ойландырады. Талай ардақтылар, талай данышпандар өртенген тоғайдың қасіреті қалып кәріп, қайғырады, жанын ауыртады. Сөйтіп, өртенген орманның шалағой жыртық жапырағын қайта көктеуге өрекет етеді, ұмтылады.

Осы сөздерден кейін ол менің арқамнан мейірлене қағып, ағалық ризалық сезімін білдірді де, пікірінің қалған бөлігін тездетіп айтып шықты. Онда жұмыстың жоғары деңгейде жазылғандығы, студенттің бес жылғы ізденіске толы еңбегінің жемісі екендігі, сондықтан мемлекеттік емтихан комиссиясы тарапынан өте жақсы бағалануға лайықтығы туралы айтылған. Бұл менің өмір бойы естен кетпес бақытты сәттерімнің бірі еді. Еңбегімнің жанғанынан артық қандай бақыт бар?! Соны алғаш сезіндірген, соншалықты қуаныш сыйлаған ұстаз бейнесі көз алдыма мәңгілік сақталып қалғандай. Ұстаз ұлылығы да сонда шығар.

Ал, «өртенген қара ормандар, сыңсыған үн» ұстаз көңілінде шер боп қатқан халқымыздың тағдыры, талай тарихының образды көрінісі екендігін кейін, кеш ұқтым.

Қайрат САҚ, ҚазҰУ-дің баспа ісі кафедрасының меңгерушісі, ф.ғ.к., доцент

● Ысмағұлбек Гаспринский - 150

Үстіміздегі жылдың қазан айының 26-27-сі аралығында Түркияның астанасы Анкарада Ысмағұлбек Гаспринскийдің туғанына 150 жыл толу мерейтойына орай симпозиум өтті. Бұл - күрескер ірі тұлғаның өзі өмір сүрген дәуірдегі Ресей патшалығына бағынышты түркі халықтарының азаттығы жолындағы қайраткерлік іс-әрекеті мен шығармашылық мол мұрасының орасан зор маңыздылығын түрлі қырынан сипаттап, лайықты бағасын берген ғылыми жиын болды.

Аманқос МЕКТЕП, ф.ғ.к., ҚазҰУ-дің доценті

Ысмағұлбек Гаспринскийге арналған симпозиум

Ысмағұлбек Гаспринскийге арналған мәслихатқа Түркия мемлекеті айрықша мән беріп, түбі бір туысқан халықтардың өзара рухани байланысын нығайтатын айтулы оқиға екендігіне назар аударды. Симпозиум жұмысына Түркия Республикасының бұрынғы Президенті Сүлеймен Демирелдің қатысып, ғалымдар алдында Ысмағұлбек Гаспринскийдің аруағына тағзым етіп, құттықтау сөз сөйлеп, ізгі тілек білдіруі - бас қосудың көркі әрі көрсетілген үлкен құрмет болды.

Екі күнге созылған бұл форум-шыын мәнісінде, ғылым сүйер қауымның мерейін өсірген мейрамына айналды. Түркияның Стамбул, Измир, Қырымның Ақмешіт, Бақшасарай, Татарстанның Қазан, Әзербайжанның Бақы шаһарынан келген қонақтар қатарында Қазақстанның Алматы қаласынан біздің де қатысушымыздың сөзі түсті.

Ысмағұлбектің (кей тұста Исмайылбей, Исмайыл деп те жазылады) арғы тегі, қаза бергені, Қырым хандарына барып тіреледі. Әкесі Мұстафа 1853 жылы поручик шенін алып, орыс ақсүйектерінің шешіре кітабына есімі жазылған әскери адам болған. Ал өзі Қырымның оңтүстік-батыс жақ бетіндегі Ялтаға баратын тас жолдан он шақырым жердегі Гаспра ауылында 1851 жылы наурыз айында, Ұлыстың ұлы күні дүниеге келеді. Бұл тарихи оқиғалардың бәрине куәгер - оның ата-бабасының Гаспра-Исар қорғанындағы ата жұртының орны...

Ысмағұлбек әу баста білім нәрін ауылдық мектепте мұсылманша әліпби танаудан бастайды. Содан соң Воронежде, кейін Мәскеуде кадет корпусында оқуын жалғастырады. Оның азаматтық санасының тез жетіліп қалыптасуына, тал бойында ісі адам баласына ізгіліктің нұрын төксем деген арманның бұршік жаруына Мәскеу шаһарының қандай қайнаған саяси-мәдени тыныс-тіршілігі зор есер етеді. Ол кездегі империяның әскери оқу орындарына түскен славян емес ұлт өкілдерін христиандардың әдет-ғұрып, ырым-сырымдарын бойға сиңіру мақсатымен нағыз ұлтшыл орыс зиялыларының үйлеріне белгілі мерзім аралығына жатқызу дәстүрі болатын. Тағдырдың жазуымен осылай Ысмағұлбек «Московские ведомости» газетінің редакторы, славяншыл (славяно-офил) Иван Катковтың пәтерінде тұруы көп нәрсеге көзін ашады. Ол біршама уақыт үй қожайынымен демдес, сырлас бола жүріп, үнемі орыс баспасөздерін, соның ішінде «Московский ведомости» газетін де үзбей оқиды. Әрине, Иванның қаламынан шыққан мақалаларды шәкірт жігіт қалт жібермейді. Сондағы байқағаны - бір шаңырақ астында бірге тіршілік кешіп жатқан Иван мақалаларының негізгі желісі түркі халықтарын бұратана, тағы қылып суреттеуі; ал Катковтың осылайша кемсітіп

жазу, қорлап сөйлеуден көдімгідей ләззат алуы.

... Ысмағұлбек шет елдерді аралаған сапарында заман ағымына ілесіп, әлемдегі жаңалық атаулымен құлақтанып отыру үшін ұлттық баспасөз құралының қажеттігіне өбден көзі жетіп қайтады. Бірақ ол күнде патша үкіметінің тәртібі бойынша тасқа басылатын дүниенің баршасы міндетті түрде Петербурдағы арнайы мекеменің тексеруі мен бақылауынан өтіп, рұқсат етілетінді. Ол астанаға жиі барып, онда айлап жатып, қолында билігі бар бюрократ, лауазымды ығай мен сығайлардың есігін тоздырып жүріп, бұл мақсатына жетеді.

Гаспринскийдің «Төржіманы» шағын ғана көлеммен және шамалы ғана таралым данамен атпасына 1-2 рет шығып тұрса да, осы кішкене парактың тигізген ықпалы жағынан орыстың «Новое Время» немесе ағылшынның қандай бір алып басылымы болмасын, айталық, «Таймстан» маңызы мың есе асып түсті» (Джамалютдин Валидов. Түркі истории образованности и литературы татар. Москва-Петроград, 1923; Oxford, 1986, 82-83). Сөйтіп, 1883 жылы көкек айының 10-ы күні өзі түзген әліпби негізінде «Тілде, істе, пікірде бірлік!» ұранын (девизін) күтеріп, «Төржіман» газетінің тосауын кесіп, тұңғыш санын шығарады.

Газет көтерген өзекті тақырыптар: түркі халықтарының тағдыр-тауқыметі, олардың тілі, діні, ділі, әдет-ғұрпы, жер-суы, өткен тарихы мен ауыз әдебиеті үлгерінің нұсқалары, шешендік өнері мен ақын-жыраулары, елдік салты мен дана ғұламалары, хандары мен батырлары, тағы басқа. Сарғайған газет беттерін парактай отырып, олардың басым көпшілігінің бүгінгі күні де мәнін жоймаған, дінгір мәселелер екенін көреміз. Әр жылдардағы «Төржіманды» көктей шолғанның өзінде қазақ халқының мәдениеті мен тарихына тікелей қатысты «Торғай нем Орал облыстарындағы қазақтардың жағдайы» (1883), «Қазақтар» (1888, N12, N43), «Түркістанды орыстардың басқаруы (1889, N2), «Орыс қоныстанушылары мен жергілікті қазақтардың құқы» (1896, N44), «Орыс қоныстанушылары қазақтарды шурайлы жерлерінен ығыстыруда» (1897, N5), «Қазақтар және отарлау саясаты» (1899, N23), «Тұтас халықтың қырғыны» (1908, N78), «Түркістанның жаңа тарихы» (1905, NN 17-20, 32, 33, 39, 57, 59, 69, 84, 87, 89), тағы сол сияқты сан алуан-алуан ашы мақалаларды көзіміз шалады. Бұлардың бәрін жинақтап жүйелеу, көлеміне асыру - әрине, кезегін күтіп тұрған қажетті істің бірі.

Жалпы газеттің ғұмыры 35 жылға созылып, 35 жыл тынбастан түркі жұртына адал қызмет етті. Сондықтан да Ахмет Байтұрсынұлы 1914 жылы «Қазақ» газетінде:

«Төрт-бес жылдың ішінде шығып тоқтаған нем осы күнде шығып тұрған түрліше газета-жорналдардың бәрі «Төржіманның» балалары» - деп әділ бағасын берген еді. Демек, түркі халықтарының баспасөз саласындағы ілкі тәжірибесі, алғашқы мектебі - «Төржіман» болғанына бұл дәйексіз куәлік беріп отыр.

Ысмағұлбек Гаспринский - сонымен бірге Қырым татарлары әдебиетінің іргетасын қалаушы тұлға. Оның 1881 жылы шыққан «Тұңғыш» атты тырнақалды дүниесінен бастап «Русское мусульманство», «Мәдениет исламға», «Франстан мектептері», зерттеулерімен қатар, «Екі баһадүр», «Күн шықты» және «Молла Аббас», «Жүз жылдан соң» романдары жарық көрген.

Ысмағұлбек Гаспринский есімі қоғам қайраткері ретінде де заманында айдай әлемге таралып, танымал болды. Оның Халықаралық мұсылман конгресін өткізіп тұру идеясын жер шарының көптеген елдері қуана қарсы алды. 1910 жылы француздың «Мусулман әлеміне шолу» атты беделді журналы Ысмағұлбек Гаспринскийге халықаралық Нобель сыйлығын беру жөнінде ұсыныс жасаған болатын. Бұл ұсынысты сол дәуірдің әйгілі дуалы ауыз, дара тұлғалары бір ауыздан қолдап та жатты. Ал не себептен оған бұл сыйлықтың берілмегені бізге әзірге беймәлімдеу.

Түркі бірлігінің туын көтерген Ысмағұлбек Гаспринскийдің туғанына 150 жыл толу мерейтойына арналған Анкарада өткен симпозиумның материалдарын таяу арада жеке жинақ және деректі ғылыми-танымдық фильм етіп шығару ұйғарылды. Сондай-ақ, «Төржіман» газетінде 1883-1918 жылдар аралығында жарық көрген қазаққа қатысты жарияланымдарды шығармашылық бірлестікпен жеке кітап қылып бастыруға Түркия жағы қол ұшын беретін болды.

Анкараға келген алғашқы сәтте-ақ қолымыздағы АҚШ долларын түрік лиріне ауыстырдық. Сөйтіп қойын қалтамызда жүз миллион ақша жатты. Түрік экономикасына әліге дейін табиғи зілала зардаптары мен сыртқы саясаттағы өзінің мүддесі тұрғысынан жұмсалып отыран қыруар шығындардың із-бедері бар сыйайлы көрінеді. Алайда елде гиперинфляция бола тұра қарапайым күнделікті тұтынатын азық-түлік пен киім-кешектің біздегімен салыстырғанда әлдеқайда арзандығына қайран қалдық. Әлеуметтік тұрмыстың деңгейі жағынан да көш ізгері. Көшедегі өміні түрік ағайындардың бірдене сұрай қалсаң көмекке дайын елгекектігі мен имандылығы да көңілге жылылық ұялатады. Дегенмен Түркияға келіп «миллионер болғанымызды» біз жақсылық ырғама балдақ. Лайым, миллион молшылық болғай! - деп аттандық.

Біздің сұхбат

ЗАМАН ЖӘНЕ ЖАСТАР

Білім мен тәрбиенің егіз ұғым екендігі ақиқат. Тәуелсіздіктің ертеңгі тұтқасын ұстар жастардың бойында ұлттық болмысқа қарай бұрылу өрекеті басым болмағы шарт. Белгілі сатирик жазушы, ұстаз Үмбетбай Уайдаұлымен болған тілші әңгімесі негізінен осы төңіректе ой қозғайды.

Ышқырларына қыстырып, дәрістерге андасанда бір келіп-кетіп жүретін салпаңбайлар, жоғары оқу орындарында бөлен жыл оқып, бірде-бір театрдың не көпшілік кітапханасының есігін ашпаған жарықтықтар біздің кезімізде де, кейін де, қазір де жеткілікті. Көркем әдебиет оқу мәселесі бүгінде бүкіләлемдік проблема. Олжас Сүлейменовтің сөзімен айтсақ, теледидар адамдардан кітапты тартып алды.

Биыл Америкада (Вашингтон) математикадан мектеп оқушыларының халықаралық олимпиадасы өтіп, оған 83 ел қатысты. Қазақстан жастары 4-орын алып қайтты. Олардың ішінде Алдонғаров Әлібек, Бектеміров Бауыржан, Жұмакешов Аман, Ганишев Игорь алтын, Ументаев Сергей күміс медальға ие болып, Күсерқұлов Ұлан Құрмет грамотасымен марапатталды. Бұлар - сіздердің замандастарыңыз, біздің болашағымыз. "Не нәрсеге де бір жақты қарау, не нәрсені де біржақты бағалау үлкен әбестік" деуіміздің реті сол.

- Басқа ұлттар жастарымен, өсіресе, орыс халқының кейінгі буын өкілдерімен салыстырғанда қазақ жастарының қоғамдық белсенділігін қалай бағалайсыз?

- Жалқау қай халықта жоқ, жасық қай халықта жоқ? Бұл мәселені де бір жақты бағалау - қате.

Сырт көз сыншы. Анда-санда шетелдіктердің аузынан біздің халықтың жастарына берген бағасын естіп, басылымдардан оқып, іштей қынжылатынымызды жасырмаймыз. Корейлік жас азамат Те Чан Хо былай дейді: "Қазақ жастары көп оқымайды, ізденбейді. Корейнің жастарына қарағанда білімге құштар емес. Тағы бір ерекшелігі, білмейтін адамдарға қайырымсыз". "Қазақ жастары өз мәдениетінен алыста жүр екен, олар өздеріне басқа ұлттардан төмен болып қарайды. Сол себепті, Қазақстанның жастарына менің көңілім қалды".

Маган Компи, американдық: "Америкада өмір сүру қиынырақ. Америкада жастар көбірек оқиды".

- XXI ғасырдағы қазақ жастары өздерінің ұлттық қалпын сақтай ала ма?

- Бұл сауал-сурақты таратып айтпас бұрын біз әуелі ұлт дегеніміз не - соның басын ашып алайық.

Ұлт дегеніміз, өз сөзімізбен айтсақ, ғасырлар бойы қалыптасқан ру-тайпалар қауымдастығы, халық. Ұлт дегеніміз мәдениет, әдебиет, тіл, салт-дәстүр, ғұрып, наным-сенім, т.б.

Уақыт, екбастан, бір орнында тұрмайды. Уақытпен бірге әдебиет, мәдениет, тіл дамиды, салт-дәстүр, үрдістер жанарады, өңделеді, сұрыпалады. Халықтар да сол уақыттың, заманның, қоғамдық формацияның ыңғайына қарай бейімделіп, алға жылжиды. Ұрпақ ауысады. Біз кешегі кеңес қоғамының жастарымыз. Ол қоғамда да жақсы сөз, жақсы идеялар, жақсы салт-дәстүрлер болды. Қазіргі жастар да жаңа ғасырға жанғырған, жасарған жана салт-дәстүрлер мен ұлттық тілін, әдебиет-мәдениетін алып баралды.

Дін мәселесіне келсек, мұсылман діні бірте-бірте күш алуға тиіс. Сонда кірме діндер өлсірейді, жөнін табады. Менің байқауымда, бізде мұсылман дінінің насихаты өлсіз, діни ғұламалар аз.

Содан кейінгі бір қайшылық: біздің Ата Заңымызда "кім қай дінді тұтынамын десе де еркі" деген жолдар бар. Бір үлкен кедергі - осы.

- Ұстаз ретінде қазіргі қазақ жастарының рухани байлығы, білім деңгейіне көңіліңіз тола ма?

- Не нәрсеге де біржақты қарау, не нәрсені де біржақты бағалау - үлкен әбестік. Кітапханаларға жиі бас сұғамыз. Қаптап отырған жастарды көріп, жанымыз сүйсінеді. Оқимын деген адам оқиды. Дәптерлерін

Жыр-дария

өл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дің қазақ тілі кафедрасының аға оқытушысы, ф.ғ.к. Сәлима ҚАЛҚАБАЕВАНЫ әріптестері мен шәкірттері атынан 40 жасқа толған мерекесімен құттықтай отырып, ақын шығармашылығынан жыр-шашу ұсынамыз.

Түсіремін сезімнің сыр-сәулесін...

ӨНЕР ДЕРТІ

Жаным жақпай өлде не, Түнжырап жүрем ұдайы. Қалғандай ұйып бар денем, Ғайып боп көңіл Күн, Айы.

Кезімде мұндай құр сұлық, Тіл қатпан жанға жарқылдап. Жүремін іштей күрсініп, Қаймана осы қалпында-ақ.

Өмірде мына ғажайып, - Демісің - қандай бар қайғың?! Несібем жырдан азайып, Үлессіз қалған жандаймын.

Қиялда лаулап маздақ от, Андысын ойдың андаймын. Әйтеуір жанға маза жоқ Сағымшы қуған жандаймын.

ШАБЫТ

Ғұмырлық менің серігім ой-жүктері Қыз-тағдыр тағы тірлікті құйбең жүктеді. Құрығын ойдың салмасаң мығым ұстатпас, Жыр асау тұлпар, төкаппар, неткен мықты еді.

Сезіммен өріп көңілдің нәзік қырларын, Зейінмен жүрек өуенін ғана тыңдармын Десем де, кей сөз (қатайсын дей ме мені өлде...) Соққылап кетер ағыны тізбек жылдардың.

Аққудай ұшқан сағынып күміс көлдерің, Жүректі жарып шырын жыр тумай шөлдедім. Музасыз ғұмыр думаны қайтқан базардай, Құмардан шыққан ағытпай өлең селдерін.

Көсілу арман даламда күшті шындап бір, Булақтай тұнық сезімнен туған қымбат сыр. Шалдырмай ызғар, жолыңда сенің тер төгіп, Жүрегі жылы бапкерің болсам, құндақ - жыр.

Жанымды баурап құпия, терең сыр тылсым, Ойлардың талай аударам қалың қыртысын. Көңілім - құйын, барады сана үйіріп, Қайдасың, шабыт, сағынтып келер жыл құсым?..

Тіршіліктің көрініс-көрмелері, Көз алдымда үздіксіз тербеледі. Бір тылсым күш кеткен-ау шертіп, сірә, Дірілдейді сезімнің пернелері.

Бойды билеп, үйіріп сананы да, Жетелесе ой тартыс-аланына, Түсіремін сезімнің сыр-сәулесін Рентген-парағым.

Шешімін таптырмайтын Мен саған жұмбақтаймын. Оңды-сол ақтармай тым Сырымды құндақтаймын.

Бізден жарылардай Қарасың анық маған. Жүрсін-ау арыла алмай Ойлардан сан ұқпаған.

Бір сені ұнатсам да Білдірмей сызданамын. Өзгеге ұн қатсаң да Тек іштей қызғанамын.

Көзімде тұнып қалған Көңіліңнің ерке назы. Жандаймын оны ұқпасаң Тарқаған ерте жазы.

Сезімдерім - тынымсыз ой-қамалым, Сезімдерім - тіршілік, бойда барым. Жанарларым мұңлылау көрінгенмен, Жігерімді жасық деп ойламағым.

Нәзік жаным қалайды жылы ұғым, Төзімім бар жететін сыңға мығым. Бойлар болсаң мендегі сезімдерге, Мына өмірді ақындық көзбен ұғым.

Кернегенде кеудемді дала үні, Құшағымға сыймастан лала гүлі, Түсемін бір елгезек ғажап күйге, Арылмаған жандардай балалығы.

Тілдесемін жапырақ, тамшы үнімен Табысамын қиялдың талшыныммен. Сеніміне ене алсаң, бәрі-бәрі Сырласады екен-ау бар шыныммен.

Дала сырын, жүрек пен сана тілін, (Ығыстырар мұңдардың кара түнін). Айта алсам, онда мен жол тапқаным, Сезіміңе сенің де баратұғым.

Атамұра

Айтыстың ерке Айнұры

Айнұр ТҰРСЫНБАЕВА, ҚазҰУ-дің журналистика факультеті сырттай оқу бөлімінің 1-курс студенті, белгілі айтыс ақыны

Ғасырлар бедерінен күні бүгінге жеткен төлтума салт-дәстүрлеріміздің бірі - айтыс өнері. Жетпіс жылға созылған тоқырау кезеңі өзге жәдігерлерімізбен бірге айтыс өнеріне де оң қабақ таныта қоймады. Бірақ ұлтымыздың қанына сіңген ұлы мұра өзінің қасиеттілігін таныта біліп, жариялылық заманында қайтадан жарқырап көрініп, халқымыздың рухын көтеруге үлес қосты. Бүгінде айтыс десе, елең етпейтін қазақ жоқ. Осынау өнердің саңлақтарының бірі, аз ғана уақыт ішінде көрермендердің көзайымы болып үлгерген Айнұр Тұрсынбаева "ҚазҰУ-ге оқуға түсіпті" дегенді естігенде біз де елең ете қалдық. Осы көңіл-күйдің ауанында ақын қызға жолығып шағын әңгіме-сұхбат жүргізген едік.

- Айнұр, сен кеше ғана ҚазҰУ-дің журналистика факультетінің студенті атандың. Мамандықты дұрыс таңдадың ба? Ертеңгі күні журналист боламын деген мақсат бар ма? Жоқ, өлде?..

- Әрине, дұрыс таңдадым деп ойлаймын. Айтыс - бұл өнер ғой. Өнердің сыртында бір мамандық та керек. Әр нәрсеге ұмтылғанда адамда бір мақсат болмай ма? Менде де журналист болсам деген мақсат бар. Студент атануыма қол ұшын созып, көмек берген университет ректоры Төлеген Қожамқұлов ағамызға алғысым шексіз.

- Теледидардан айтысты көретін барлық адам жүзі жарқын, өзілқой періште қыздың арманы жоқ қой деп ойлайды. Шындығында арманыңның бәрі орындалғандай. Бірақ адам шіркіннің арманы біткен бе? Пенде ретінде тағы бір арманыңды айтсаң?

- Екі кішкентай перзентім бар. Сол екеуі үлкен азамат болып өссе екен деймін. Менің ендігі үміт-арманым сол екеуі ғой. Солардың болашағына алаңдаймын.

- Айтыс арқылы өз аудиторияңды

таптың. Халқыңның кенже қызындай еркелеп келесің. Ал енді өзіңе соншалықты бақыт сыйлаған өнер жолына келуің жайлы айта кетсең.

- Басында жазбадан бастадық қой.*Өлең жазатын көп арудың бірі едім. Сол мектеп қабырғасында жүріп айтысқа шықтым. Содан бері өнердің баспалдағымен бірте-бірте өрлеп келеміз. Бір Аллаға тәубе деймін.

- Үлкен ақын ағаларың мен жеңгелеріңнен кімдерді ұстаз тұтасың? Қандай қасиеттеріне қызығасың? Және қандай үлгі алдың?

- Серік Қалиев, Айтақын Бұлғақов сияқты ағаларым мен Әсия, Әселхандай апаларымды ұстаз санаймын. Бойларындағы барлық қасиеттері ұнайды десем артық болмас. Сол қасиеттерінің бәрінен үлгі аламын.

- Олай болса, сенің де өсіп келе жатқан іні-сіңлілеріңе үлгі боларлық кезің келді. Оларға не айтар едің? Кімдерге көңілің толады?

- Оларға көп ізденіндер, оқындар. Өнерге адалдықпен қараңдар. Өздеріңді жаман ғадеттерден таза ұстаңдар. Арамдыққа

бармандар. Жалған айтпаңдар дер едім. Ал үлгі алғысы келсе, ол өз еркілерінде. Көбіне-көп Ринат Зайтовқа көңілім толады.

- Жүрсін ағамыздың жаңа жобасы, яғни "Жекпе-жек" айтысы жайлы өз пікірің.

- Ол кісі бір нәрсе істесе біліп істейді ғой. Жүрсін ағамыз қай жақта болса, біз сол жақтамыз. Дұрыс. Меніңше, сөтті шыққан. Бірақ халықты жалықтырып алатын сияқты. Төзімді көп талап етеді ғой бұл өзі. Енді, Құлманбет айтысын жасаса, жеңілген ақын өзі мойындап орнынан тұрып кететін...

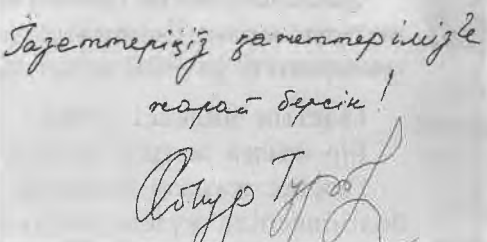
- Надежда Лушникова апамыз: "Қазіргі айтыскерлер жанды қуыршақ сияқты. Олардың араның машина ашып кетті", - деген еді. Ол кісінің айтпақ ойы не? Алып-қосарыңыз бар ма?

- Ол кісінің не айтқысы келгенін білмеймін. Бірақ сөзіне қосылмаймын. Ол кісінің заманында айтыс ақыны қандай еді, бүгін де сондай. Ешқандай өзгерген жоқ. Біз сыйлық үшін емес, айтысу үшін жаралғанбыз. Машина тікпей-ақ айтыс ұйымдастырсын. Біз айтыса береміз. Айтыспай қойсақ, сонда айтсын...

- Отбасың жайлы бірер сөз.
- Күйеуім Илияс, әскери қызметкер. Бір ұл, бір қызым бар. Ұлымның аты Беглан. Қызымның аты Айдана. Жақсы отбасымыз. Күйеуім өнерімді бағалайды.
- Әңгімеңізге рахмет.

Әңгімелескен Бейбіт САРЫБАЙ

●Колтаңба

Знание

(Продолжение. Начало на 1 стр.)

Инвестиции в образование - надежное будущее

С сегодняшнего номера газеты "Қазақ университеті" мы будем подробно рассказывать о том, где и как получить образование за рубежом. Начнем с АВСТРАЛИИ, поскольку информации о ней всегда было немного.

Система образования Австралии, которая только в 1901 году формально перестала быть британской колонией, подобно английской, качества. Сегодня среди стран экономического сотрудничества и развития (ОЭСР) Австралия занимает третье место по уровню образованности (в частности, 31% ее взрослого населения имеет высшее образование) и второе - по количеству учащихся. Для страны с населением 19 млн. человек система образования Австралии весьма развита. Она включает 39 университетов, два из которых являются частными. Наибольший выбор государственных и учебных заведений предлагают Сидней и Мельбурн - два самых крупных города страны.

Рейтинги

Университеты Австралии занимают ведущие позиции в Тихоокеанском регионе и имеют высокую международную репутацию. Однако все же при выборе варианта обучения полезно принимать в расчет и репутацию вуза в целом, и конкретной специальности, по которой вы планируете учиться. Для этого можно воспользоваться рейтингом Good Universities Guide, ежегодно публикуемым в качестве отдельного справочника.

В целом можно отметить, что в группу самых престижных входят Университет Сиднея (основан в 1851 году, первым в стране), Университет Нового Южного Уэльса (University of New South Wales, UNSW), Мельбурнский университет (University of Melbourne), Квинслендский университет (University of Queensland), Австралийский национальный университет (Australian National University, ANU) и некоторые другие.

Австралийские университеты в рейтинге Best Universities 2000

Название университета	Место
Australian National University	8
University of Melbourne	9
University of New South Wales	10
University of Sydney	13
University of Auckland	21
University of Western Australia	23
University of Queensland	25
University of Adelaide	26
Monash University	30
University of Wollongong	41

Учебный процесс

СТЕПЕНЬ МАГИСТРА ТРЕБУЕТ 1-1,5 ГОДА ЗАНЯТИЙ. Цена на учебу играет не последнюю роль. Год учебы в университетах Австралии стоит в среднем \$ 7,500. Для сравнения год учебы в Великобритании \$ 12000, а в США \$15000. Плюс дешевая по сравнению с Англией жизнь. Ну и, конечно, заманчивая для студента-иностранца возможность легально работать (20 часов в неделю).

Для зачисления в университеты требуется наличие аттестата или диплома, хорошее знание английского языка (на уровне 6,5 баллов по IELTS или 580 баллов по TOEFL).

Дін - тәрбие дінгегі

"Рамазан - адамдарға тура жол нұсқаушы, ақ пен қараны айырушы, бекем тұтынатын жолбасшы ретінде Құран түсіріле бастаған ай. Рамазан айы туганын көрген адам бірден ораза ұстайтын болсын. Егер біреулер ауру болып, өйтпесе жолсапарда жүрсе, онда басқа күндерде өтесін. Алла сендерге жеңілдік болуын қалайды, ауырлық түсіргісі келмейді".
("Бақара" сүресі, 185-аят).

ОРАЗАҢ ҚАБЫЛ БОЛСЫН, ҰСТАҒАН ЖАН!

Күллі мұсылман қауымы басынан нешеме зұлмат заманды, аласапыран шақты өткерсе де, жаратқан Алланың аузынан гасламапты, дінін таптамапты. Әрбір қазақ баласы да өзінің Алланың құлы, Мұхамедтің үмбеті екенін мойындайды. Бүгінгі тәуелсіз еліміздің ең үлкен жетістіктерінің бірі де - осы дін алдындағы еркіндікке, еркіндік болғанда өз дінімізге, өз Алламызға басқаға жалтақтамай ғибадат етуге қол жеткізгендігіміз. Иманы тұзу адам ар алдында да, Алла алдында да адал, таза болмақ. Борыш, парызы мойнына жүктемес болар.

Исламның бес парызының бірі - ораза тұту. Ер жеткен және есі дұрыс әрбір мұсылман азаматының рамазан айында 30 күн ораза тұтуы парыз. Рамазан айының 26-нан 27-не өтетін түнін (биыл 11.12.-ден 12.12.-не өтетін түн) Лайлагул Қадыр түні деп атайды. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) хадис шарифинде бұл түн туралы былай деп айтылады: "Егер кімде-кім иман келтіріп, сауабын Алладан тілеп, қадыр түнін таң атқанша ұйықтамай ғибадатпен өткізсе, онда мың ай Алла Тағалаға ғибадат қылғанмен теңеседі және өткен күнәлары кешіріледі".

Ораза тұтқан адам өзін тек тамақтан ғана емес, жаман әдеттерден, бейпіл сөздерден, арам ойлардан тияды. Оразада шама келгенше күнәдан сақтану керек. Қалай болса солай, күнәдан тыйылмай, аузына не келсе соны сөйлеп жүргендегі ораза сауапты болмайды. Ал, наукас немесе сапарда жүргендер кейін қаза болған күндерін өтеуге міндетті. Қазір ауыз бекітіп, ораза ұстағандардың қатары жыл

санап көбейіп келеді. Әсіресе, жастар жағы бұл бір парызын өтеуге пейіл танытуда. Бұл тек қызығушылықтан туған науқан емес, біріншіден, мұсылмандық парызы болса, екіншіден, күнәдан арылу, тазару. Кейбіреулер бір ай ғана теріс қылықтан, тамақтан өзінді-өзің жеңіп, қалған уақытта білгенінді істесең ораза ұстаудың керегі не деген секілді жаңсақ пікір қалыптастырған. Неге жаңсақ? Себебі, Алланың барын мойындаған, тоқтықтың қалірін түсінген, Құран ұстап, оның қасиетті сөздерін аузына алған адам кез-келген уақытта өзіне тоқтау сала алады. Ұлы Рамазан айында парызыңды өтеу рухыңды нығайтады, ойыңды тазартады, ал адамның әр уақытта төнінен жаны, рухы мықты болғаны жөн. Сонымен бірге ұстамдылық, сабырлық, тазалық сияқты асыл қасиеттерді берік ұстанатын боласың. Қасиетті күндерде айтқан сөз, жасаған ісін басқа күндерге жарығын түсіріп, жақсылықтың, имандылықтың бастауы болмақ.

Құдіреті күшті Алла Тағала өз пендесін ақ-қара, бай-кедей, кәрі-жас деп бөлмейді. Сондықтан да, иманға келіп, ораза тұтып жүрген жастарға, студенттерге, оқушылар сезіктене қараудың еш жөні жоқ. Жаратқанның алдында бәріміз бірдейміз. Ал, тәубаға келіп, өз несібімізді өзіміз тауып жеу қолымыздан келетін нәрсе. "Ораза, намаз - тоқтықта" емес, үлкен сенім мен қанағатта болса керек. Ендеше, ұстаған оразаларың қабыл болып, тілектерің Алланың құлағына шалынсын, мұсылман бауырлар!

Торғын ТҰРЛЫБАЕВА

ПРОЙДЕННЫЙ ПУТЬ

Моя "Ленсмена". Козыбаев С. - автор проекта. А., 2001, 32 п.л. рус.

В книге представлено свыше трехсот документов государственных архивов Казахстана, Москвы, Санкт-Петербурга, Оренбурга, редакции газеты и личных архивов, которые впервые вводятся в научно-публицистический оборот.

Книга посвящена 80-летию старейшей в стране ежедневной республиканской газете "Ленинской смене", ставшей своеобразной кузницей кадров СМИ Казахстана и постсоветского пространства.

Для широкого круга читателей.

КОРНИ ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЫ

Турсынов Е.Д. Истоки тюркского фольклора. Коркыт. - Алматы: Дайк-Пресс, 2001. - 168 с.

Книга Едыге Турсынова посвящена актуальным проблемам современного казахского фольклора, истории духовной культуры тюрко-монгольских народов, а также освещает историю зарождения, формирования, становления жанров устного народного творчества.

Отдельная глава посвящена древнейшим типам казахской поэтической традиции: акынам, салам, серы и жырау.

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректораты және журналистика факультеті

Газет Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде тіркеліп, № 1242 куәлік берілген

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

- Бас редактор - Бекжан Әшірбаев;
- Бас редактордың орынбасары - Нәйлә Салдықова;
- Жауапты хатшы - Дарига Амангельдиева;
- Теруші - Айтгүл Бабасова;
- Көркемдеуші-беттеуші - Айдын Әбдібекұлы;
- Фототілеуші - Мамыржан;
- Немірдің кезекші редакторы - Сәндібек Жұбаниязов.

АҚЫЛДАСТАР АЛҚАСЫ:

- Н. ОМАШҰЛЫ - проректор;
- Ж. ДӘДЕБАЕВ - проректор;
- Е.Ж. ӘБІЛҚАЙЫРОВА - ғылыми кітапхана директоры;
- А. ЕЛІБАЕВА - студенттердің "Сұңқар" кәсіподақ ұйымының төрайымы;
- Б.Ө. ЖАҚЫП - декан;
- Ш. ҚҰРМАНБАЙҰЛЫ - кафедра меңгерушісі.

МЕКЕН-ЖАЙЫ:

480078, Алматы, әл-Фараби даңғылы, 71, ректорат, 10-қабат, №1000 бөлме

Немір "Полиграфсервис" баспасында 27.11.2001 ж. басылды

Бағасы келісім бойынша Таралымы - 1000 дана Көлемі 26 т. Индексі 65989 №35 тапсырыс

Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді

Құрметті ұстаздар мен студенттер!

28-қараша күні ҚазҰУ-дің биология факультетінің ақт залында ел тәуелсіздігінің 10 жылдығына арналған жыр мұшайрасы өтеді. Бағдарламада жыр мұшайрасы, концерт, Келем деушілерге есік ашық. Басалуды сағ. 17.30. "Жас ақындар" бірлестігі.

Құлыққағыс БАҚ мәселесі басты назарда

7-8 желтоқсанда әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дің ректорат ғимаратының 15-қабатында Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 10 жылдығына арналған "БАҚ әлемдік ақпараттық кеңістікте: тәжірибесі, проблемалары, даму тенденциялары" атты халықаралық ғылыми тәжірибелік конференция өтеді. Оны Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігі мен ҚазҰУ ұйымдастырып

отыр. Конференция жұмысында үш секция бойынша "БАҚ және қоғамның басқа да институттары: құқықтық және саяси мәселелер", "БАҚ дамуының теориялық мәселелері", "Мемлекеттік тіл саясатын насихаттау мен түсіндірудегі БАҚ-тың рөлі" мәселелері қарастырылады. Оған ғалымдар, оқытушылар, аспиранттар, магистрлер мен ізденушілер шақырылады. Ұйымдастыру комитеті

2002 Баспасөз-2002 Баспасөз-2002 Баспасөз-2002 Баспасөз-2002 Баспасөз-2002 Баспасөз-2002 Баспасөз

БАСПАСӨЗ - 2002

Құрметті оқырман!

Өздеріңізге белгілі, биылғы жылғы газет-журналдарға жазылу науқаны аяқталуға жақын. Солардың арасындағы сүйікті басылымдарыңыз "Қазақ университеті" газетіне жазылуды да ұмытып кетпеңіздер.

Газеттің индексі 65989.

Бір жылға жазылу бағасы - 521 теңге 76 тиын.

Газетке жазылу еліміздің кез-келген нүктесіндегі байланыс бөлімшесінде жүзеге асырылады.

